

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
FACULTEIT THEOLOGIE EN RELIGIEWETENSCHAPPEN

NIEUWE WIJN?

DE ZEVEN UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMSTBESTENDIGE
PAROCHIE VAN MATTHIAS SELLMANN EN DE PASTORALE
STRATEGIEËN TIJDENS DE GENADETOCHT DOOR LIMBURG IN
1951-1955

Scriptie 2,
Bachelor in de theologie en de
religiewetenschappen
(verkort programma)

Promotor

Prof. Dr. Dries VANYSACKER

door

Rombout NIJSSEN

Inhoudsopgave

BIBLIOGRAFIE	IV
A. BRONNEN.....	IV
B. WERKEN	IV
C. PERS EN PERIODIEKEN.....	VI
INLEIDING	7
1. BRONNEN EN METHODE	12
2. PASTORALE AANPAK IN DE PAROCHIE VAN DE TOEKOMST	13
3. PASTORALE AANPAK TIJDENS DE GENADETOCHT.....	17
3.1 HET VERLOOP VAN DE TOCHT.....	17
3.2 SUCCESFACTOREN VAN DE GENADETOCHT	56
BESLUIT: OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN?	62

Bibliografie

a. Bronnen

ANTWERPEN, Archief van Bond zonder Naam, *Dagboeken van Phil Bosmans*, 10 mei 1953.

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Althoeselt. Overdracht 1999*, nr. 27.

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Melveren. Overdracht 2000*, nr. 16 (*Het Kerkklokje van Melveren*, 1955).

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Gelinden. Overdracht 2020*, nr. 2 (*Ons Parochieblad Gelinden*, 1955).

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Rekem. Overdracht 2000*, nr. 7.

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Riemst. Overdracht 2000*, nr. 1.

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Spalbeek. Overdracht 1999*, nr. 6 (*register van aankondigingen in de zondagsmis*).

HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Lozen. Overdracht 2000*, nr. 3 (*Parochieblad*, 1953).

LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

b. Werken

BANK, Jan, *God in de oorlog. De rol van de Kerk in Europa 1939-1945*, Amsterdam, Balans, 2015.

BOSMANS, Phil, *In de schaduw der mijnen. Versierde kroegjes, koninklijke intocht, vechtende vreemdelingen, victor, de oude ruwe schipper, een krans van borelingskens*, in *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 5, p. 86-90.

BOSMANS, Phil, *Twee maanden met de maagd der armen door Limburg*, in *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 6, p. 22-23.

BOSMANS, Phil, *Gegroet, Maagd der Armen! Een lied over Belgisch Limburg*, in *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 5, p. 32-34.

BOSMANS, Phil, *Maasland en de Maagd der Armen*, in *O.L.V.-Banneux, Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 5, p. 54-57.

BRINK, Hans, (ed.), *Theologisch woordenboek*, 3 delen, Roermond – Maaseik, Romen & Zonen, 1952-1958.

- CRUYSSBERGHS, K., *De toewijding aan Maria*, in *Nationaal Mariacongres, Brussel 2-3-4-5 september 1954*, Brussel, 1955, p. 113-128.
- DE LEEUW, Rik & NIJSSEN, Rombout, *Verbeter de wereld. De relevantie van Phil Bosmans vandaag*, Antwerpen, Bond Zonder Naam, 2017.
- HELLEMANS, Staf & JONKERS, Peter, *Envisioning Futures for the Catholic Church*, Tilburg, 2018.
- PHILIPS, Gerard, *Maria en de Kerk. Bibliografisch overzicht 1951-1953*, in *Mariologische Perspectieven*, p. 1-52.
- PHILIPS, Gerard, *De Marialogie van het jubeljaar. Bibliografisch overzicht 1953-1955*, in *De Standaard van Maria*, 31 (1955), p. 280-298; 32 (1956), p. 2-22.
- JANSSENS, L., *Maria, moeder van God en onze moeder*, in *Nationaal Mariacongres, Brussel 2-3-4-5 september 1954*, Brussel, 1955, p. 55-68.
- KERKHOFS, Jan, *Godsdienstpraktijk en sociaal milieu. Proeve van godsdienstsociologische studie der provincie Limburg*, Brussel, Lumen Vitae, 1954.
- KERKHOFS, Jan, *Sociologie religieuse et pastorale*, in *Nouvelle Revue Théologique*, 76 (1954), p. 844-857.
- KERKHOFS, Louis-Joseph, *Notre-Dame de Banneux. Etudes et documents*, tweede uitgave, Leuven-Doornik, Abbay du Mont-Cesar/Castermans, 1954.
- KERKHOFS, Louis-Joseph, *Wat gebeurde er te Banneux ? Studiën en Documenten*, Tielt, Lannoo, 1957.
- KERKHOFS, Louis-Joseph, Bisschoppelijke omzendbrief nr. 89 van 11 april 1951, over het begin van de genadetocht.
- LAMBERIGTS, Mathijs, *50 jaar Bisdom Hasselt. Een jong bisdom met een lange geschiedenis*, Antwerpen, Halewijn, 2017.
- De Maagd der Armen naar Limburg!*, in *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 4, p. 199-205.
- METTEPENNINGEN, Jurgen & SCHELKENS, Karim, *Van concilie tot concilie. Hoofdpijnen en fragmenten van de geschiedenis van Kerk en theologie van Vaticanum I tot Vaticanum II*, Antwerpen, Halewijn, 2010.
- ROPPE, Louis, *Redevoering van de heer L. Roppe, gouverneur van de provincie Limburg*, in *Nationaal Mariacongres, Brussel 2-3-4-5 september 1954*, Brussel, 1955, p. 131-139.
- SELLMANN, Matthias, *Parochie van de toekomst. 7 uitdagingen*, Antwerpen, Halewijn, 2021.
- VAN WINKEL, Leo, *De maagd der Armen naar Limburg!*, in *O.L.V.-Banneux*, 1951, 4, p. 199-205.

VAN WINKEL, Leo, *Kom ! ...*, in *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 4, p. 193-198.

VANYSACKER, Dries, *De Montfortanen in België. Een overzicht*, in *Montfort en de montfortaanse beweging in België (1920-2020)*, Antwerpen, Halewijn, 2020, p. 35-78.

c. Pers en periodieken

Het Belang van Limburg, 1951-1955.

Middelares en Koningin, 1951-1955.

De Mijnstreek, 1951.

Het Nieuws der Week, 1953.

De Noorderpost, 1952.

O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift, 1951-1955.

De Tram, 1955.

INLEIDING

“Sinds 1 mei van dit jaar is er in een hoekje van Limburg iets bezig, iets dat moeilijk te verklaren valt voor een mens die niet rotsvast gelooft in de zonderlinge aantrekkingskracht van de Moeder Gods. Zie, een gans dorp loopt leeg: mannen, vrouwen, kinderen, ouden van dagen met hun stok ... Er wordt een beeld ingehaald. Er wordt omheen gedrongen en gewrongen. Er wordt gebeden en gezongen van kerktoeren tot kerktoeren. De klokken luiden. En het uurwerk valt plots stil. De tijd wordt niet meer geteld. De nachten zijn gelijk aan de dagen. Slapen, werken, eten en drinken schijnen ineens minder belangrijk en helemaal bijkomstig. De straten staan in volle feest en achter de vensters van alle huizen duiken Mariakapelletjes op in duizend verschillende vormen en kleuren. Een openbaring van liefde. Een onafgebroken hulde !

’t Is de grote dwaasheid rondom een beeld ! De zinneloosheid van een volk rondom een stenen gestalte. Zo denkt en spreekt de wereld. Dit is de taal van alle mensen die geen ogen meer hebben voor de allergrootste werkelijkheden van ons geloof, voor de onzichtbare wereld van God. Maar het volk luistert naar de diepste stem van zijn hart en weet dat het niet gaat om een beeld, zoals een kind dat ’t portret van zijn moeder kust, weet dat het niet gaat om dat stuk photopapier. Het volk vergist zich niet en is meer dan ooit overtuigd van de genadenrijke aanwezigheid van de Moeder Gods op deze donkere aarde. Zijn enthousiasme en zijn eindeloze hulde stijgt langs het beeld op naar de levende Lieve-Vrouw, naar de “Maagd der Armen”, die het lijden komt verlichten.

Het begon te Luik en het was als een sprookje. Onze goede bisschop, monseigneur Kerkhofs, kwam met het grote witte beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux over de Maas naar het oude trouwe Limburg. Ze stond in de bloemen op een echte koninginneboot en gleed als een droom weg uit het hart van Luik, waar witte zakdoeken wuifden uit duizenden handen. Naar Limburg ging ze met de grote boodschap van gebed en boete voor het blijvend behoud van “Outer en heerd”. Naar Limburg verlangde Ze met den onschatbaren rijkdom van Haar onuitputtelijk Moederhart. En Limburg lag open voor Haar als een lentemorgen voor de zon.

Te Kanne ontmoet Ze den gouverneur met de hoogste gezagsdragers van de gouw, die Haar van ganser harte welkom heten en triomfantelijk ingeleide doen. Daar is voorgoed de tocht begonnen, de grote genade voor Limburg ! De Maagd der Armen, verschenen te Banneux, trekt van tabernakel tot tabernakel en luistert als een moeder naar het onafgebroken gebed van Haar volk. Ze buigt zich in lange slapeloze nachten zo minzaam neer over al het leed van de vele mensen. Ze aanvaardt de schone hulde van die ontelbare kaarsenvlammetjes door alle straten gedragen als een stroom van licht rond haar beeld. Ze kijkt neer op een berg van bloemen uit de handen der kinderen. Ze is een grote troost van de zieken en de ouden van dagen. Ze zal waken over de scholen en over de moeders die Haar worden toegewijd.

Ze is dagelijks getuige van zoveel onroerende liefde en van zoveel oprechte onwankelbare trouw. Ze zag mannen en jongens van hun werk naar Haar toekomen en blijven den nacht door tot ’s morgens na de mis en de communie. Zij zag die moeder van negen kinderen, die, zolang het beeld in de parochie was, niet geslapen heeft. Zij zag die andere moeder, die den nacht door kwam zitten bidden, terwijl

twee van haar kinderen lagen te slapen in haar armen. Zij zag dien blinde jongen, die 's avonds te acht uur naar de kerk ging om zeker een plaats te hebben en om niet in 't gedrang te komen. Zij zag hem daar zitten in eenzelfde houding tot 's anderendaags 's morgens zeven uur. Zij kent die oude vrouw, die van den dokter niet uit huis mocht, maar die gezworen had naar de Maagd der Armen te gaan, al moest ze er naartoe kruipen. Ze is gegaan en heeft den dokter niet meer nodig. De Moeder Gods weet dat er jonge mensen zijn geweest, die, terwijl het in hun eigen dorp kermis was, het plezier verlieten om elders bij Haar beeld een nacht te bidden.

Groot is de liefde en overweldigend het vertrouwen. Een gebrekkig kind wil het beeld kussen, zoals die vrouw uit 't evangelie, die de zoom van Jezus kleed wilde aanraken om te genezen. Een andere ongelukkige strijkt zijn zakdoek aan het beeld. 't Zijn akten van geloof en van grenzeloos vertrouwen. Eindeloos lang is de litanie van stille en schone gebeurtenissen onder dezen zonderlingen genadetocht door Limburg. De Maagd der Armen brengt een groten zegen over alle zielen, die bewust zijn van hun armoede aan edelmoedigheid, aan geloof en vooral aan liefde.

Deze tijd is de tijd van de Maagd der Armen!"¹

Met deze tekst bracht de jonge Montfortaan Phil Bosmans in juli 1951 verslag uit over de *genadetocht* van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux door de dekenaten Vlijtingen en Mechelen-aan-de-Maas in mei, juni en juli 1951. Hij publiceerde dit artikel in twee tijdschriften, die toen beiden een grote oplage en verspreiding kenden: *Middelares en Koningin*, het tijdschrift waarmee de Montfortanen zich op de huisgezinnen in Vaanderen richtten, en *O.L.V.-Banneux*, het tijdschrift dat werd uitgegeven door de rector van het bedevaartsoord te Banneux en dat op hetzelfde publiek gericht was. Phil Bosmans, die later grote bekendheid zou verwerven als de bezieler van *Bond Zonder Naam* en als de tot op heden best verkochte Nederlandstalige auteur, was op 1 juli 1951 29 jaar geworden. Drie jaar eerder was hij priester gewijd. Samen met vijf confraters begeleidde hij de zogenaamde genadetocht van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux door het Nederlandstalige deel van het bisdom Luik².

De genadetocht was een initiatief van bisschop Jozef Kerkhofs van Luik³, die daarvoor inspiratie had opgedaan bij zijn collega bisschop Guillaume Lemmens van het bisdom Roermond⁴. Daar was in 1950 een pelgrimstocht met een beeld van de in Maastricht vereerde Onze-Lieve-Vrouw Sterre der Zee van start gegaan, die in de periode 1950-1955 alle parochies van het bisdom zou aandoen. Bisschop Kerkhofs koesterde persoonlijk een sterke devotie voor Onze-Lieve-Vrouw. Zijn devotie werd nog groter na de verschijningen in zijn bisdom, in Banneux in 1933, waar Onze-Lieve-Vrouw zich kenbaar

¹ *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 5, p. 54-57.

² Tot aan de oprichting van het bisdom Hasselt in 1967 behoorde de provincie Limburg tot het bisdom Luik. Ook de gemeenten in het dekenaat Landen behoorden nog tot het bisdom Luik. In 1963 zouden zij naar de provincie Brabant en het aartsbisdom Mechelen overgeheveld worden. De genadetocht zou in de periode 1951-1955 alle parochies in Limburg en in het dekenaat Landen aandoen. De parochies in de Voerstreek behoorden tot de grotendeels Franstalige dekenaten Visé en Dalhem en werden overgeslagen.

³ Louis Joseph Kerkhofs was geboren in 1878 in het Limburgse Val-Meer. Van 1927 tot 1961 was hij bisschop van Luik. Hij overleed in 1962.

⁴ Guillaume Lemmens was in 1884 in Schimmen geboren. Hij was van 1932 tot 1957 bisschop van Roermond. Hij overleed in 1960.

maakte als de Maagd der Armen en Beschermster van alle Volkeren en als degene die het lijden komt verlichten. In 1942 had hij officieel toelating gegeven om Onze-Lieve-Vrouw van Banneux te vereren en in 1949 erkende hij het bovennatuurlijke karakter van de verschijningen. Het lag voor de hand dat hij opteerde voor de toen ook in Limburg al populaire voorstelling van Maria als Maagd der Armen toen beslist moest worden rond welk beeld de genadetocht georganiseerd zou worden.

Dankzij het onderzoek dat de naamgenoot van bisschop Kerkhofs, de jonge Jezuïet Jan Kerkhofs, in het begin van de jaren '50 verrichtte⁵, zijn wij goed ingelicht over de toestand van de Kerk in Limburg in die tijd. De jonge onderzoeker beschrijft Limburg als een geïsoleerde provincie, "waar de Kerk het contact met de arbeidersklasse nog niet verloren heeft"⁶. Integendeel: landbouwers, arbeiders, bedienden en werkgevers zijn er verenigd in sociale organisaties uit kerkelijke hoek.

Limburg telt in het begin van de jaren '50 veel priesters en religieuzen, en roepingen zijn er talrijk. Op enkele uitzonderingen na zijn alle scholen er katholieke scholen, de arbeiders zijn er in grote getale lid van de Christelijke vakbond en ruim 75 % van de kiezers stemt voor de christendemocraten. En toch: het geboortecijfer daalt, het misverzuim neemt toe, niet-verplichte kerkelijke diensten en evenementen zoals het lof, aanbiddingen en initiatieven voor persoonlijke geestelijke vorming worden minder goed bijgewoond, het vertrouwen van de parochianen in hun pastoor is minder uitgesproken dan voor de oorlog het geval was en de integratie van het toenemend aantal immigranten in de katholieke organisaties verloopt minder vlot dan gewenst.

De leiders van de Kerk in Limburg vragen zich af hoe de te verwachten transformatie van het statische en traditionele Limburgseatholicisme naar een dynamischer maatschappij en een persoonlijker geloof zal verlopen. In de katholieke gezinnen in Limburg, zo stelt Jan Kerkhofs vast, groeit het verlangen naar meer geld, naar meer materieel comfort en naar deelname aan een materiële cultuur.

De inzichten van Jan Kerkhofs waren de bisschop niet vreemd. De bisschop had immers een belangrijke rol gespeeld in het faciliteren van het onderzoek van de jonge Jezuïet door zijn priesters op te dragen diens enquêteformulieren in te vullen. Bovendien schreef de bisschop het voorwoord in het boek van zijn naamgenoot. De organisatie van de genadetocht kan beschouwd worden als een antwoord op de uitdagingen waar de Kerk in Limburg zich na de Tweede Wereldoorlog mee geconfronteerd zag. Niet toevallig gaat het over "de geest van geloof die nog in het Limburgse volk leeft, maar die ten allen kante bedreigd wordt", als de krant verslag uitbrengt over een toespraak van de bisschop tijdens de genadetocht⁷. Weinig aandacht is er in de kranten voor een ander aspect van de genadetocht: in iedere parochie die de genadetocht aandoet moet gecollecteerd worden voor de financiering van de uitbouw van het heiligdom in Banneux en in het bijzonder voor de basiliek die

⁵ J. KERKHOFS, *Godsdienstpraktijk en sociaal milieu. Proeve van godsdienstsociologische studie der provincie Limburg*, Brussel, 1954.

⁶ J. KERKHOFS, *Godsdienstpraktijk en sociaal milieu. Proeve van godsdienstsociologische studie der provincie Limburg*, Brussel, 1954, p. 11.

⁷ *Het Belang van Limburg*, 23 juli 1951.

monseigneur Kerkhofs daar wil bouwen. Slechts één keer wordt daarover in *Het Belang van Limburg* terloops iets gezegd. In 1953, als de genadetocht de gemeente Wijer bezoekt, meldt de krant dat de collecte daar vijfduizend frank voor “de bouw van de basiliek van Onze-Lieve-Vrouw te Banneux” opgebracht heeft⁸. In *Het Kerkklokje van Melveren* meldt de pastoor van die parochie op 12 juni 1955 dat de collecte voor de basiliek vijfduizenddriehonderd frank heeft opgebracht. Voorts vergeet hij niet te vermelden dat er ook drieduizend frank bijeengebracht werd voor de versiering van de eigen kerk tijdens het bezoek van de genadetocht, dat alle parochianen hebben bijgedragen aan de versiering van de straten en dat velen bloemen en kaarsen geschonken hebben om het beeld in de kerk te versieren⁹.

Uiteindelijk zou de genadetocht vijf jaren duren. Van 1951 tot 1955 bezocht het team van de genadetocht iedere parochie in Limburg en in het dekenaat Landen met het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux. Jaarlijks werden in die periode in de lente en de zomer de parochies van een drietal dekenaten bezocht. Persartikels uit die tijd, foto's en de verhalen van mensen die het meegemaakt hebben getuigen van een nooit geziene opwinding die Limburg in zijn greep kreeg. De organisatoren wisten de juiste snaar te raken en dorp na dorp ging aan de slag om Onze-Lieve-Vrouw een nog triomfantelijker welkom te bieden dan de naburige parochies. De begeestering was uniek. Ook tijdgenoten konden het onverwachte succes niet verklaren. In 1953, toen de tocht in de gemeente Meeuwen was, schreef de verslaggever van *Het Belang van Limburg*: “Wekenlang werkt men reeds aan de versiering. Het belooft dan ook een ware triomf te worden voor de Maagd der Armen. De tocht van het genadebeeld is iets mysterieus, dat een buitenstaander moeilijk kan begrijpen. Vanwaar die geestdrift en stroming onder het volk, die heel de streek in beweging brengt? Arm en rijk, klein en groot, vurigen en lauwen, ja zelfs de meest onverschilligen op christelijk gebied wedijveren in die dagen om de Hemelmoeder hun liefde te betuigen. Er heerst een stemming als te Lourdes. De mensen trekken urenlang mee in kaarskensprocessie, bidden en zingen als nooit tevoren. De biechtstoelen worden bezocht als met Pasen en vele verdwaalden vinden weer de weg naar de communiebank. Het meest merkwaardige is de nachtaanbidding. Tot middernacht zijn de kerken bijna overal stampvol, en zelfs in de hardste uren van de nacht telt men op verschillende plaatsen honderden aanwezigen, hier en daar zelfs een vijfde van de bevolking.”¹⁰

70 jaren na de start van de genadetocht, in januari 2021, gaf uitgeverij Halewijn een Nederlandse vertaling uit van een studie van de Duitse theoloog Matthias Sellmann, die verbonden is aan het *Zentrum für Angewandte Pastoralforschung* in het Duitse Bochum. De studie die Halewijn publiceerde onder de titel *Parochie van de toekomst. 7 uitdagingen*¹¹ is een vertaling van het hoofdstuk *Seven*

⁸ *Het Belang van Limburg*, 3 juni 1953.

⁹ HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Melveren. Overdracht 2000*, nr. 16 (*Het Kerkklokje van Melveren*, 1955).

¹⁰ *Het Belang van Limburg*, 13 juni 1953.

¹¹ Mathias SELLMANN, *Parochie van de toekomst. 7 uitdagingen*, Antwerpen, 2021, p. 69.

*Characteristics of a Future-proof Parish. The Approach of the Center for Applied Pastoral Research*¹² dat Sellmann in 2018 publiceerde in de Engelstalige online publicatie *Envisioning Futures for the Catholic Church* onder redactie van de professoren Staf Hellemans en Peter Jonkers van de *Tilburg University*.

De studie bestaat uit twee delen. In het eerste deel stelt de auteur vast dat de katholieke parochies in Duitsland over het algemeen niet klaar zijn voor de toekomst. Het ontbreekt hen aan twee noodzakelijke *tools*: een mobiliserend toekomstproject en een pastoraal instrumentarium dat aangepast is aan het verlangen naar religieuze zelfbeschikking dat hij kenmerkend noemt voor de mensen van deze tijd in West-Europa. Zonder toekomstproject en zonder eigentijds instrumentarium zullen geloofsgemeenschappen in dit deel van de wereld irrelevant worden, zo voorspelt Sellmann. In het tweede deel van zijn werk schetst hij zeven aandachtspunten – tegelijk pijnpunten – waarmee in de pastorale praktijk rekening gehouden moet worden om tegemoet te komen aan de verwachtingen die in onze seculiere maatschappij leven. In haar voorwoord bij de uitgave van het werk van Sellmann benadrukt de voorzitter van het Interdiocesaar pastoraal beraad het vernieuwende van diens inzichten.

Geen ander initiatief benaderde de voorbije eeuw in Limburg het mobiliserend effect of kwam in dezelfde mate tegemoet aan de verwachtingen van zijn doelgroep als de genadetocht in de jaren '50. In deze studie gaan wij na of de zeven aandachtspunten van Sellmann te herkennen zijn in de aanpak van de organisatoren van de genadetocht. Daarvoor analyseren wij eerst die zeven punten. Dan schetsen wij het verloop van de genadetocht, waarbij wij vooral aandacht hebben voor strategieën en werkwijzen. Niet de inhoud van de boodschap die de jonge Montfortanen brachten is het onderwerp van dit onderzoek, maar de wijze waarop zij die boodschap brachten. Die gaan we aftoetsen aan het werk van Sellmann.

¹² Staf HELLEMANS & Peter JONKERS, *Envisioning Futures for the Catholic Church*, Tilburg, 2018 (https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/27882521/Envisioning_Futures_for_the_Catholic_Church.pdf).

1. BRONNEN EN METHODE

Het artikel van Phil Bosmans uit juli 1951 is slechts één van de talrijke persartikels die in de jaren 1951-1955 aan de genadetocht gewijd werden. In plaatselijke nieuwsbladen¹³ en in *Het Belang van Limburg* werd tijdens de maanden waarin de genadetocht rondtrok dagelijks bericht over de voorbereiding en het verloop van het bezoek van de Maagd der Armen aan dorpen en steden in Limburg. In *Middelares en Koningin* en in *O.L.V.-Banneux* werden in die periode jaarlijks enkele artikels over de genadetocht gepubliceerd, meestal naar aanleiding van de afronding van de tocht door een bepaald dekenaat of bij het begin of het einde van een seizoen.

Meer informatie over de genadetocht is te vinden in de archieven van de parochies en in het archief van de Montfortanen in Leuven. In veel Limburgse parochies hield de pastoor in de jaren '50 nog een parochiekronek bij in het *Liber Memorialis*, waarin hij de bijzonderste gebeurtenissen in de parochie optekende. Gegevens over praktische schikkingen zijn te vinden in de registers met de aankondigingen in de zondagsmis die in een aantal Limburgse parochiearchieven bewaard zijn. Die praktische schikkingen zijn uitgebreider terug te vinden in de programmabrochures die tijdens de genadetocht gedrukt werden. Een aantal van die brochures wordt bewaard in het archief van de Montfortanen, andere zijn te vinden in de archieven van de parochies in kwestie. Een laatste belangrijke bron is de fotocollectie die de Montfortanen naar aanleiding van de genadetocht samenstelden, en die in hun archief bewaard wordt.

Voor de analyse van het werk van Sellmann maken wij gebruik van de vertaling die in 2021 uitgegeven werd. De kwaliteit van de vertaling is niet de sterkste troef van de uitgave van Halewijn¹⁴. Het was daarom dikwijls nuttig om tijdens het lezen ook een oog te houden op de elektronische Engelse versie van de tekst.

¹³ *De Mijnstreek* voor Genk, *Het Nieuws der Week* voor de omgeving van Herk-de-Stad, *De Noorderpost* voor Lommel en omgeving en *De Tram* voor Sint-Truiden en omgeving.

¹⁴ Bijvoorbeeld p. 51-52: "Want precies de toenemende en ook steeds meer bewuste contingentie van het moderne leven doet de behoefte toenemen aan zinvolle aanbiedingen om duiding te geven aan identiteit en bestaan".

2. PASTORALE AANPAK IN DE PAROCHIE VAN DE TOEKOMST

Sellmann hekelt in zijn boek de pastorale plannen zoals die de voorbije jaren in Duitse parochies werden opgesteld. In de eerste plaats, zo stelt hij vast, vind je in een parochieplan zelden het profiel van een toekomstbestendige of *future-proof* parochie. Je kan er wel in lezen hoe de plaatselijke gemeenschap zichzelf ziet, soms lees je over ambitieuze doelstellingen, je verneemt welke gebouwen de gemeenschap ten allen prijze wil behouden en als de gemeenschap groot genoeg is bevat zo een plan ook gegevens over het personeel dat in de toekomst nodig zal zijn. Eigenlijk lees je er vooral in wat men wil behouden, wat men niet graag veranderd ziet. Uiterst zelden, de auteur spreekt over 5% van de pastorale plannen in een niet nader genoemd Duits bisdom, bevat een pastoraal plan een echt plan van aanpak met helder geformuleerde doelstellingen, een tijdspad, een rangschikking van prioriteiten, informatie over concrete engagementen en over vereiste competenties en een precieze aanduiding van waar de verantwoordelijkheden voor de realisatie van het plan liggen. Meestal echter wordt er weinig rekening gehouden met wat echt mogelijk is en al helemaal niet met wat in onze seculiere wereld nog werkt. Alle pastoraaltheologische retoriek kan niet verhullen, zo stelt de auteur vast, dat er in de parochies, en helaas ook vaak op het niveau van de bisdommen, onvoldoende theologische verbeelding en mentale motivatie bestaan om het traditionele kerkbeeld in vraag te stellen. Competentie op het vlak van planning is zelden een aandachtspunt als er in de parochies nieuwe leiders aangesteld worden. Sellmann concludeert dat de veranderingscapaciteit van de kerk aan de basis uiterst beperkt is. Men beseft niet wat er nodig is om een moderne katholieke kerk uit te bouwen¹⁵.

In de tweede plaats stelt de auteur vast dat ieder aantrekkelijk narratief ontbreekt in de parochieplannen zoals die nu opgesteld worden. Er is geen verhaal dat mensen boeit en werkelijk uitnodigt tot engagement¹⁶.

Wie wel een resultaatgericht pastoraal plan wil opstellen, moet volgens Sellmann rekening houden met drie inzichten: 1) Je kan geen aanstekelijke kerkvisie ontwikkelen door de cultuur van hier en nu te negeren. Teksten van het Tweede Vaticaans concilie wijzen er al op dat de kerk geen strijd moet aangaan met de cultuur, maar zich moet ontwikkelen in de culturen waarin zij aanwezig is; 2) Onze cultuur is een seculiere cultuur. De West-Europeaan staat kritisch en geëmancipeerd tegenover godsdienst en kerk. De kerk van de toekomst zal met die realiteit om moeten gaan. Zij moet de eigen overtuigingen helder uitspreken, in de hoop dat mensen die overnemen, eventueel hun concepten aanpassen en misschien die overtuigingen verder ontwikkelen; en 3) De seculariteit speelt ook op het niveau van het individu. Niet alleen onze cultuur is seculier, ook individueel staan wij op ons recht op vrijheid en zelfbeschikking¹⁷. Gewoonte-katholicisme bestaat niet meer. Die individuele autonomie

¹⁵ M. SELLMANN, *Parochie van de toekomst*, p. 11-13.

¹⁶ M. SELLMANN, *Parochie van de toekomst*, p. 14.

¹⁷ M. SELLMANN, *Parochie van de toekomst*, p. 15-20.

speelt overigens niet alleen op religieus vlak. Ondernemingen, politieke partijen, culturele en sportverenigingen, zelfs overheden hebben met dezelfde hoogst individuele *klanten* te maken.

Uitgaande van de vaststelling dat onze cultuur een seculiere cultuur is waarin individuele mensen op hun religieuze autonomie staan, werd in het *Zentrum für Angewandte Pastoralforschung* een *tool* uitgewerkt, een schema dat zeven terreinen identificeert waarop mensen in onze cultuur verwachtingen hebben en aangeeft hoe je daar in de parochiepastoraal rekening mee moet houden.

In de eerste plaats definieert het schema het *werkveld* van de parochie als een netwerk van werkvormen, plaatsen en gelegenheden. De toekomstbestendige parochie biedt een variatie aan religieuze praktijken en aan sociale organisaties, waarin een gezond evenwicht kan ontstaan tussen enerzijds keuzevrijheid en zelfontplooiing en anderzijds een gezamenlijke identiteit. Het aanbod zal grotendeels afhangen van de religieuze competenties van de medewerkers, maar het moet voldoende breed zijn zodat iedere parochiaan in het aanbod iets vindt dat bij zijn interesse aansluit.

Als het gaat over het *werven* van nieuwe leden, kan de toekomstbestendige parochie niet zonder daadwerkelijke openheid naar mensen met uiteenlopende profielen. Deze openheid wordt algemeen beleden, maar in de praktijk zijn onze parochiekerken, ondanks het zo gekoesterde zelfbeeld van openheid en toegankelijkheid voor iedereen, niet echt uitnodigend. Onze medewerkers worden gerecruteerd uit de kerkgangers en het is dus niet verwonderlijk dat de pastoraal zich in de praktijk ook richt op mensen met een profiel dat lijkt op dat van de traditionele kerkganger. Om dat te veranderen moet er radicaal anders gedacht worden over doelgroepen. Sellmann en het *Zentrum für Angewandte Pastoralforschung* gaan nog een stuk verder. Parochies mogen zich in hun aanbod tot op zekere hoogte laten leiden door de vraag van de *klanten*. *Klanten* mogen meepraten over de ontwikkeling van *producten*. Het inschakelen van *lead-users* of *lead-customers* om publiek te trekken hoeft geen taboe te zijn.

Voorts moeten parochies open staan voor *participatie* van hun leden in de praktische werking en in de besluitvorming. Vrijwilligers moeten vlot ingeschakeld kunnen worden in de werking van de parochie, zowel in beslissingsprocessen als in uitvoerende taken. De besluitvormingscultuur in de parochie en in haar werkgroepen en commissies moet open staan voor deelname van alle leden. De parochie van de toekomst wordt gekenmerkt door transparantie.

De toekomstbestendige parochie legt een grote mate van *professionaliteit* aan de dag. Er wordt kwaliteitsvol leiding gegeven en er wordt professioneel georganiseerd. Met minder neemt de religieus autonome parochiaan geen genoegen. Leiding en organisatie in de parochies in handen leggen van een pastoor alleen is geen goed idee. Ten gevolge van de schaalvergroting staat de pastoor nu immers veel verder van zijn parochianen af dan zijn voorgangers. Bovendien is de autoriteit die vroeger samenhang met zijn functie verdampt. De macht die zijn voorganger had, is in het beste geval

geëvolueerd tot gezag. In de parochie van de toekomst wordt niet langer gedaan alsof de man met theologische expertise ook de grootste organisatorische expertise in huis heeft.

De parochie van de toekomst begrijpt hoe belangrijk open en eerlijke *communicatie* is. Zij maakt daarvoor gebruik van eigentijdse communicatiemiddelen. Zij realiseert zich dat men in een digitale wereld zijn eigen communicatie nog maar in beperkte mate zelf in handen heeft. Zodra een bericht verstuurd is wordt het door anderen verder verspreid. Tegelijk wordt het becommentarieerd, geduid en in een bepaalde context gepresenteerd. Streven naar volstrekte openheid en zo groot mogelijke volledigheid is de beste manier om hier mee om te gaan.

In de parochie van de toekomst weet men dat verschillende mensen een voorkeur kunnen hebben voor *verschillende religieuze stijlen*. Mensen willen op verschillende manieren uiting kunnen geven aan hun religieus engagement. De parochie moet haar leden daar zoveel mogelijk in ondersteunen.

En tenslotte geeft de parochie van de toekomst blijk van wil tot *innovatie*. Dat is overigens geen kwestie van een goed en nieuw idee, maar een houding. De parochie moet permanent gericht zijn op innovatie, en haar methodes permanent in vraag stellen. Grote plannen maken voor een algehele vernieuwing is minder efficiënt dan constant oog hebben voor opportuniteiten voor verbetering.

Vereenvoudigd ziet het schema van het *Zentrum für Angewandte Pastoralforschung* er als volgt uit:

Terrein	Verwachtingen van het autonome individu	Kenmerken van de <i>future-proof</i> parochie
Werkveld	Een duidelijk omschreven werkveld en een sociale omgeving waarin men zich kan ontplooiën.	De parochie biedt een groot aantal deelorganisaties, waarin mensen met uiteenlopende interesses zich kunnen engageren.
Werving	Erkenning van zijn persoonlijke behoeften en de mogelijkheid om daarover te communiceren.	De parochie biedt verschillende mogelijkheden voor persoonlijke geloofsontwikkeling.
Participatie	De mogelijkheid zelf te bepalen voor welke aspecten hij zich engageert.	De parochie biedt verschillende mogelijkheden om zich te engageren, zowel in praktisch werk als in besluitvorming.
Professionaliteit	Bekwaamheid, zekerheid, helderheid, orde en terughoudendheid.	De parochie biedt een sterk leiderschap en organisatorische kwaliteit.
Communicatie	Toegankelijke, betrouwbare en begrijpelijke communicatie.	De parochie voert een actief beleid naar de media, is open over haar

		doelstellingen en strategieën, en staat open voor samenwerking met niet-kerkelijke organisaties.
Ontwikkeling	De mogelijkheid om een eigen religieuze identiteit te ontwikkelen.	De parochie biedt een waaier van waardevolle en authentieke manieren van geloofsbeleving.
Innovatie	Een actuele interpretatie van de geloofstraditie, die hij kan plaatsen in zijn cultuur.	De parochie voert een beleid van permanente innovatie en verbetering, waarin alle processen, diensten en medewerkers permanent geëvalueerd en bijgestuurd worden.

3. PASTORALE AANPAK TIJDENS DE GENADETOCHT

3.1 *Het verloop van de tocht*

Bij de Vlaamse Montfortanen vond bisschop Kerkhofs de jonge, energieke en goed opgeleide medewerkers die hij nodig had om de genadetocht te organiseren. Het hele idee achter de tocht, het volk via Maria dichter bij God brengen, sloot naadloos aan bij het devies van de Montfortanen: *Naar Jezus door Maria*. De Montfortanen stelden een team samen dat geleid werd door pater Frans Vossen¹⁸, en dat voorts bestond uit Phil Bosmans¹⁹, Jan Frans, Albert Franssen, Cees Klijs²⁰ en Jozef Smeets²¹.

Op maandag 30 april 1951 werd het startsein voor de genadetocht gegeven. Die avond wijdde de bisschop in de kapel van de *hospitaliteit*²² in Banneux een beeld van de Maagd der Armen. De volgende middag werd het beeld door twee groepen mijnwerkers in werkkledij, een groep van Italiaanse nationaliteit en een groep uit Sint-Truiden, naar de kathedraal in Luik gebracht. In de kathedraal wijdde de bisschop zijn bisdom toe aan de Maagd der Armen, waarna de mijnwerkers het beeld onder grote belangstelling naar de Maasoever droegen. Daar wachtte ter hoogte van de gebouwen van het bisdom een versierd binnenschip om het beeld en zijn begeleiders over de Maas en het Albertkanaal naar Limburg te varen. Na de bisschop, de vicaris-generaal, verschillende kanunniken van het kathedraalkapittel en andere geestelijken namen ook de leden van Luikse en Limburgse jeugdverenigingen plaats op de boot. Samen met drie andere boten begon de *ereboot* haar tocht naar Limburg. De aanwezigheid van de bisschop en van zijn voornaamste medewerkers maakte duidelijk hoeveel belang hij stelde in dit initiatief. Tegelijkertijd was er vanaf de eerste dag oog voor een prominente aanwezigheid van katholieke arbeiders en jeugd.

¹⁸ Frans Vossen werd in Bunde geboren. Hij werd in 1937 priester gewijd. Van 1959 tot 1979 was hij pastoor in Winterslag in Genk.

¹⁹ Phil Bosmans werd in Gruitrode geboren, in 1922. In 1948 werd hij priester gewijd. Vanaf 1957 werd hem de leiding over de Bond zonder Naam toevertrouwd. Hij overleed in 2012.

²⁰ Cornelis Klijs werd in 1917 in Heerlen geboren. Hij werd in 1947 priester gewijd en overleed in 2005 in het klooster van de Montfortanen in Genk.

²¹ Jozef Smeets werd in 1906 in Maastricht geboren. Hij werd priester gewijd in 1932. Hij was gedurende zijn loopbaan leraar in Rotselaar en in Schimmert. Hij overleed in 1993.

²² De *hospitaliteit* is een gebouwencomplex op het terrein van het heiligdom in Banneux waarin voorzieningen geboden worden voor de opvang van hulpbehoevende of zieke pelgrims en hun verzorgers.

Limburgse mijnwerkers begeleiden het beeld door de straten van Luik.²³

²³ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

Bij de aankomst in Kanne.²⁴

Na een drie uren durende vaart bereikte de kleine vloot de gemeente Kanne, op de grens van Luik en Limburg. Onderweg werd de stoet vanop de oevers en vanop de bruggen toegejuicht. Geluidsinstallaties maakten het mogelijk dat het publiek langs het kanaal de gebeden op de boten kon volgen en meebidden. In Kanne wachtten de gouverneur van Limburg, de pastoor, de burgemeester en het gemeentebestuur, samen met honderden mensen van Kanne en omgeving, het gezelschap op en heetten de bisschop en de Maagd der Armen welkom. Vier mannen van Kanne namen het beeld over van de mijnwerkers en droegen het, begeleid door talrijke gelovigen, naar de parochiekerk. Daar preekten de pastoor en pater Vossen voordat de bisschop zelf het lof zong²⁵. Na het lof begon de nachtelijke aanbidding van het Sacrament. Daarmee ging het eerste seizoen van de genadetocht definitief van start.

²⁴ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

²⁵ Het lof is een gebedsdienst waarin God in het Heilig Sacrament aanbeden wordt. In de jaren '50 was het in Limburg gebruikelijk 's zondags om drie uur in de parochiekerk het lof te zingen.

Gouverneur Roppe op de ereplaats in de kerk van Kanne.²⁶

In de periode van 1 mei tot 3 juni 1951 deed de genadetocht alle vijftien parochies van het dekenaat Vlijtingen aan. Daarna volgden de dekenaten Mechelen-aan-de-Maas (van 10 juni tot 15 juli) en Genk (van 26 augustus tot 23 september). In 1952 werden de dekenaten Beringen (van 27 april tot 22 juni), Hamont (van 6 juli tot 12 augustus) en Maaseik (van 31 augustus tot 5 oktober) bezocht. In 1953 waren Herk-de-Stad (van 26 april tot 7 juni), Bree (van 14 juni tot 12 juli), Peer (van 19 juli tot 19 augustus) en Bilzen (van 23 augustus tot 27 september) aan de beurt. In 1954 mochten de inwoners van de dekenaten Borgloon (van 2 mei tot 13 juni), Landen (van 20 juni tot 11 juli) en Tongeren (van 11 juli tot 10 augustus) zich in het bezoek van de Maagd der Armen verheugen en in 1955 werd afgesloten met Sint-Truiden (van 1 mei tot 19 juni), Gingelom (van 26 juni tot 17 juli) en Hasselt (van 24 juli tot 8 september).

Opvallend, maar wellicht niet toevallig, is dat de organisatoren teruggrepen op een *bijbelse* dagindeling. Iedere dag begon op de vooravond. In de regel werd het beeld 's avonds door de ene parochie aan de volgende overgedragen. Na de overdracht werd het beeld in processie naar de parochiekerk gevoerd, waar het beeld temidden van bloemen en andere versieringen werd geïnstalleerd en één van de paters predikte. Na de preek begon de nachtelijke aanbidding van het Heilig Sacrament. Tijdens de aanbidding kon er bij de Montfortanen gebiecht worden. De aanbidding

²⁶ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

duurde oorspronkelijk tot middernacht maar na enige tijd liet men haar doorlopen tot wanneer in de vroege ochtend de eerste mis opgedragen werd. In Kanne was de eerste leesmis om 5 uur, vervolgens werden er gezongen missen opgedragen om 6 en 8 uur en de hoogmis om 9 uur 30. De vroegste missen waren bedoeld om de arbeiders de gelegenheid te geven de mis bij te wonen voordat zij naar hun werk trokken. Voor de hoogmis van 9 uur 30 werden in het bijzonder de zieken en bejaarden uitgenodigd. In gewone omstandigheden konden die nog moeilijk naar de kerk gaan, maar voor deze gelegenheid werden zij met auto's aan huis afgehaald en naar de kerk gevoerd. Voor de mis kregen zij de gelegenheid om te biechten en na de mis kregen zij individueel de zegen met het Heilig Sacrament. Om 19 uur 30 begon de tweede dag met een kaarsenprocessie, die gedeeltelijk in het donker plaatsvond. Na de kaarsenprocessie was er weer nachtelijke aanbidding en gelegenheid tot biechten. Donderdag 3 mei was de feestdag van Onze-Heer-Hemelvaart. Die dag was er een leesmis om 6 uur 30, gezongen missen om 7 uur 30 en om 9 uur en hoogmis om 10 uur. Na de middag werden de scholen bezocht met het beeld en aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd. Daarna werd er in de kerk plaats gemaakt voor de moeders met kleine kinderen, voor een kinderzegening. Voorts bestond het programma uit afzonderlijke geleide aanbiddingsuren voor mannen en voor vrouwen, een ziekenuurtje, tochten met het beeld doorheen de straten van de parochie en boetepredikaties. Afgesloten werd met de plechtige toewijding van de parochie aan Onze-Lieve-Vrouw. Ondertussen was het avond geworden, en was het tijd om het beeld in processie naar de grens met de parochie Vroenhoven te dragen. Daar werd het door de pastoor, de kapelaans en de parochianen van Vroenhoven opgewacht. Na de plechtige overdracht met toespraken van de pastoors van Kanne en van Vroenhoven en van pater Vossen, werd het beeld in processie naar de parochiekerk van Vroenhoven gebracht²⁷. Daar werd van donderdagavond 3 mei tot zaterdagavond 5 mei hetzelfde tweedaagse programma uitgerold.

Omdat de tocht als een gebeds- en boetetocht opgevat werd, was oorspronkelijk beslist dat de muziekverenigingen niet als zodanig in de stoeten en processies mochten meestappen. Wel werden de inwoners van de straten waar het beeld door zou trekken opgeroepen om hun huizen te bevlagen, een Mariabeeld voor het venster te zetten en de straten te versieren²⁸.

Van bij de aanvang was de tocht een groot succes. Het verslag in *Het Belang van Limburg* van 6 mei over de dagen in Kanne getuigt zowel van het succes van het initiatief als van het enthousiasme van de verslaggever:

“De genadetocht der Maagd der Armen door Limburg – Een nooitgezien schouwspel te Kanne

Na de onvergetelijke ontvangst van het beeld der Maagd der Armen te Kanne ... is hare tocht een ware triomf geworden. Onafgebroken was er een grote toeloop van gelovigen naar de kerk, die, hoe ruim ze ook is, tijdens de geleide oefeningen gans vervuld was, ook gedurende de nachtaanbidding tot middernacht voorbij. Niettemin zijn er nog velen teruggekomen om nog een uur in aanbidding te komen doorbrengen, in gebed en zang. ... Heel de nacht door, en verder heel de dag, tot 's avonds

²⁷ *Het Belang van Limburg*, april 1951.

²⁸ *Het Belang van Limburg*, april 1951.

half twaalf, schoof men aan bij de biechtstoelen, en was het niet dat de biechtvaders wat rust moesten nemen, het hadde nog de ganse nacht doorgedurd. ...”²⁹

Van vrijdagavond 11 mei tot zondagavond 13 mei was de tocht in Riemst. Pastoor Jorissen toonde zich in zijn parochiekroniek vooral ontroerd door de moeite die gedaan werd om ook de mensen die hun huis omwille van ziekte of ongemak nog zelden verlieten bij de zaak te betrekken: “Om 9 uur 30 werd een mis gedaan voor de ouderlingen en zieken, die per auto naar de kerk gebracht werden. Voor de mis werd hun biecht gehoord en onder de mis gingen ze te communie. Op zondag 13 mei, Pinksterfeest, was er om 9 uur wederom een mis voor de zieken, die overgelukkig waren weer eens in de kerk geweest te zijn, de heilige mis gehoord te hebben, de heilige communie te hebben ontvangen en ... oude kennissen te hebben mogen weerzien die ze jaren niet meer gezien hadden.”³⁰

Een andere nieuwigheid was de kinderzegen in de kerk. Phil Bosmans schrijft daarover in juli 1951: “Als de moeders komen met hun baby’s wordt het portaal van de kerk een garage voor kinderwagens. Dan klinkt in de beuken het zonderlinge gebed van die splinternieuwe zielen, het meerstemmig koor van hen die nog nooit gezondigd hebben en dus bij Onze-Lieve-Heer het meeste recht hebben om hun mond open te doen. Deze plechtigheid, samen met de scapulierooplegging die er gewoonlijk op volgt, is een film waard, maar ik heb geen tijd.”³¹

Nadat alle andere parochies in het dekenaat bezocht waren, was het beeld van 31 mei tot 3 juni in de parochie Vlijtingen. Op zondag 3 juni werd daar de tocht door het dekenaat afgerond met een plechtigheid in openlucht, waarin het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw werd toegewijd. De bisschop werd vertegenwoordigd door de van Vlijtingen afkomstige vicaris-generaal monseigneur Simenon. Daarna werd het beeld naar de kapel van het zustersklooster in Vlijtingen gebracht, waar het nog een week lang vereerd kon worden. Op zondag 10 juni, om 18 uur, werd het door de jeugdorganisaties van Vlijtingen naar Lanaken gebracht. De jeugd van Vlijtingen werd op haar voettocht begeleid door een grote groep bedevaarders van het dekenaat Mechelen-aan-de-Maas die terugkeerden van Banneux. Zij stapten in Vlijtingen van de bus en legden de rest van het traject naar huis te voet af.

De ervaring in het dekenaat Vlijtingen had de organisatoren van de genadetocht twee dingen geleerd: (1) het enthousiasme van de mensen en hun verlangen om aan de activiteiten deel te nemen was buiten verwachting groot; en (2) om zoveel mogelijk groepen en individuele gelovigen te bereiken moest de hand gehouden worden aan een strikt tijdschema. Lanaken was de eerste parochie waar dat schema toegepast werd, hoewel het verblijf van het beeld er omwille van de uitgestrektheid van de parochie een dag langer duurde dan elders het geval was. Op zondag 10 juni omstreeks 19 uur 30 werd het beeld in aanwezigheid van monseigneur Simenon als vertegenwoordiger van de bisschop, door de deken van Vlijtingen overgedragen aan de pastoor van Lanaken. Dan werd het door

²⁹ *Het Belang van Limburg*, 6 mei 1951.

³⁰ HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Riemst. Overdracht 2000*, nr. 1.

³¹ Phil BOSMANS, *Maasland en de Maagd der Armen*, in *O.L.V.-Banneux*, 5 (1951), p. 54-57.

mijnwerkers, die voorafgegaan werden door de schooljeugd met wit-blauwe vlaggetjes en gevolgd door een - volgens het verslag in *Het Belang van Limburg* van 13 juni - kilometerlange rij van biddende en zingende vrouwen en mannen, naar de kerk gedragen³². In de kerk kregen de aanwezigen de zegen met het Heilig Sacrament, waarna er gelegenheid was tot geleide aanbidding. De volgende dag waren er missen om 4, 5, 6, 7, 8 en 9 uur. In de namiddag was er geestelijke oefening voor de leerlingen van de scholen, om 14 uur processie met het beeld door de straten van een deel van de gemeente en de dag werd afgesloten met enkele uren gelegenheid tot persoonlijk gebed bij het beeld in de kerk. Vervolgens was er van middernacht tot 4 uur nachtaanbidding van het Sacrament. Dinsdagmorgen waren er weer missen om 4, 5, 6, 7, 8 en 9 uur, waarbij de mis van 9 uur bijzonder voor zieken en bejaarden bedoeld was. Om 20 uur startte de kaarsenprocessie door de straten van een ander deel van de gemeente. Van middernacht tot 4 uur was er weer nachtaanbidding. Woensdagochtend werden er weer zes missen op rij opgedragen, om 4, 5, 6, 7, 8 en 9 uur. Om 14 uur 30 werden de moeders met hun kleine kinderen in de kerk verwacht. Om 15 uur 30 werden de scholen, de leerkrachten en de schoolgaande jeugd aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd. De dag werd afgesloten met een lof en de toewijding van de parochie aan Onze-Lieve-Vrouw. Daarna werd het beeld in processie naar de grens met de parochie Smeermaas gedragen, en daar doorgegeven aan die parochie.

Anders dan in het dekenaat Vlijtingen was het in het dekenaat Mechelen-aan-de-Maas ondenkbaar dat de plaatselijke fanfare en/of harmonie niet berokken werd bij iedere feestelijke openbare gebeurtenis. De organisatoren begrepen het belang van cultureel bepaalde voorkeuren en pastten hun voornemen om een stille Mariatocht te houden aan. In Smeermaas begeleidde de fanfare de zingende processie die het beeld naar de parochiekerk voerde. Het principe van een ingetogen tocht werd daarmee definitief verlaten.

In zijn verslag over de genadetocht in Smeermaas laat de verslaggever van *Het Belang van Limburg* zich door zijn enthousiasme meeslepen:

Smeermaas – Onze-Lieve-Vrouw van Banneux

“’t Zijn heerlijke dagen geweest in onze parochie, dagen die niemand ooit zal kunnen vergeten. Twee nachten zat de kerk stampvol gedurende de ganse nacht, met biddende mensen. Waar gewoonlijk maar één mis was, waren er nu vijf iedere morgen en voor iedere mis was de kerk heel vol.

Ontroerend was de ziekenmis, toen een lange rij auto's al de zieken van de parochie naar de kerk bracht, waar ze in leunstoelen en zelfs in bedden de heilige mis volgden. Na de mis werd hun door de Kajotsters een stevig maal opgediend. Er waren zieken bij, die meer dan tien jaar niet meer in de kerk hadden kunnen komen en nu zo blij waren, dat sommigen tot 's avonds in de kerk bleven. Er was ook een ontroerende plechtigheid voor de moeders met kleine kinderen en een bloemenhulde van al de schoolkinderen.

³² *Het Belang van Limburg*, 13 juni 1951.

In de nachtprocessie gingen bijna duizend deelnemers mee. Het was een feeëriek zicht, die duizend kaarskens door de straten te zien vooruitgaan in de duisternis langs de Maas en de kanaalboorden. De laatste tocht, toen het beeld naar Neerharen werd gebracht, was er weer een eindeloze rij deelnemers, die beurtelings zongen en baden. Op de brug aan Tournebride had de overhandiging plaats van het beeld. Na een woordje van dank vanwege de pater en de pastoor van Smeermaas, namen de jongens van Neerharen 't beeld over van de mijnwerkers van Smeermaas en ging de stoet verder. Vele parochianen volgden weer het beeld naar de volgende parochie.

De kerk was ook gedurende die dagen buitengewoon mooi versierd. Er was een speciaal rustaltaar op het koor geplaatst, dat werkelijk geleeke op een berg van witte en blauwe bloemen.

Verschillende zwaar zieken van Maastricht hadden er aan gehouden de wacht te komen optrekken in onze kerk. Het zijn werkelijk zeer schone dagen geweest.”³³

Vanaf het begin van de tocht door het dekenaat Mechelen-aan-de-Maas werd iedere parochie een tweetal weken voor het eigenlijke bezoek aan die parochie 's zondags bezocht door een van de Montfortanen. Hij sprak er in de mis over de voorbereiding van het bezoek en deelde gebedsprentjes uit, met een gebed voor het welslagen van de tocht³⁴. Waar dat mogelijk was werd bij die gelegenheid ook een programmabrochure uitgedeeld aan de parochianen. Doordat mensen al voor het bezoek van het beeld aan hun parochie baden voor het welslagen ervan, internaliseerden zij die wens. Het was niet langer de tocht van de paters, maar *hun* tocht.

Ook het gebruik van de zogenaamde auto-radio, een *Citroën Traction Avant* waarop luidsprekers bevestigd waren, bij de verplaatsingen die niet te voet gedaan konden worden, was een nieuwigheid die in het dekenaat Mechelen-aan-de-Maas voor het eerst ingezet werd³⁵.

³³ *Het Belang van Limburg*, 17 juni 1951.

³⁴ HASSELT, Rijksarchief, *Archief van de parochie Rekem. Overdracht 2000*, nr. 7.

³⁵ *Het Belang van Limburg*, 8 juli 1951.

36

In parochies met bijzondere instellingen werden ook die bezocht. In Rekem verbleef het beeld een dag en een nacht in de kloosterkerk van de paters Minderbroeders. In Leut werd op de laatste dag van het bezoek een processie ingelegd naar het hospitaal Vilain XIII, waar zieke mijnwerkers van de mijn van Eisden verzorgd werden.

³⁶ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

Bij het hospitaal in Leut.³⁷

In Mechelen-aan-de-Maas vond de toewijding van het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw pas een week na de afsluiting van de tocht door het dekenaat plaats. Het bezoek van het beeld aan de parochie Mechelen-aan-de-Maas vond plaats van 12 tot 15 juli. De toewijding van het dekenaat, in aanwezigheid van bisschop Kerkhofs, ging door op zondag 22 juli. Wellicht lag de reden voor deze aanpak in de agenda van de bisschop, die het belangrijk vond om persoonlijk aanwezig te zijn bij de afsluitende plechtigheid in het dekenaat. In Mechelen-aan-de-Maas kreeg de bisschop een album aangeboden met daarin de kaartjes die ingevuld waren door de hoofden van de huisgezinnen van het dekenaat, die beloofden voortaan dagelijks in het gezin de rozenkrans te bidden. In dit dekenaat

³⁷ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

waren dat er achtduizend. Van 15 tot 22 juli en vervolgens tot zondag 26 augustus, stond het beeld in de kapel van het klooster van de zusters van Maria Opdracht in Mechelen-aan-de-Maas.

De massa tijdens de toewijding van het dekenaat Mechelen-aan-de-Maas.³⁸

Een maand later, nadat de organisatoren de gelegenheid gehad hadden om de tocht door de parochies van het dekenaat Genk voor te bereiden, werd het beeld van de Maagd der Armen op zondag 26 augustus naar Opglabbeek gevoerd. De jonge paters schuwden daarbij het spektakel niet. Gezien de afstand werd er voor geopteerd om het beeld op een vrachtwagen te monteren en het zo naar het dekenaat Genk te brengen. Zes mijnwerkers in werkkledij flankeerden het beeld in de laadbak van de vrachtwagen. Een autokaravaan begeleidde de versierde vrachtwagen. In *Het Belang van Limburg* werden alle Limburgers die een auto hadden opgeroepen om de karavaan te vervoegen: "De Maagd der Armen maakt deze tocht per auto, omdat de afstand nogal groot is. Toch mag deze tocht niet minder luisterrijk zijn dan de andere, die al moeilijk te overtreffen zijn. We maken er een autotocht van voor heel Limburg. Elke Limburger die een auto heeft maakt het zich tot een plicht

³⁸ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

zondag om vijf uur in Mechelen te zijn met zijn wagen, versierd met wit-blauwe wimpels of vlaggetjes, om de Maagd der Armen te begeleiden. Alle auto's begeleiden zondag de Maagd der Armen!

Het zal een feestelijke stoet worden van honderden auto's, die trekken van Mechelen-aan-de-Maas over As, Genk, Winterslag, Waterschei, Zwartberg, Opglabbeek. Bij aankomst te Opglabbeek rond 6 uur 30: pontificaal lof in open lucht door zijne excellentie monseigneur Kerkhofs. Het is vanzelfsprekend dat de mensen waar het beeld passeert, hun huizen bevlagen. Bij nadering van het beeld zullen de kerkklokken luiden en geen mens blijft in zijn huis. Iedereen zal de Maagd der Armen op haar doortocht gaan begroeten. Laten wij allen zorgen dat deze autobedevaart een ongekeerde hulde weze voor onze Hemelse Moeder!"³⁹

In Opglabbeek woonde de bisschop de aankomst van het beeld bij en zegende er alle aanwezigen. *Het Belang van Limburg* wist te melden dat "318 versierde wagens de kolonne begeleiders van het Mariabeeld hadden gevormd."⁴⁰

De ingetogen tocht groeit uit tot een mega-marketingevent.⁴¹

³⁹ *Het Belang van Limburg*, 25 augustus 1951.

⁴⁰ *Het Belang van Limburg*, 27 augustus 1951.

⁴¹ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

Doortocht van de autokaravaan in Genk⁴²

Aan de nieuwe kerktoeren van de Sint-Martinuskerk in Genk werd een spandoek van 40 m² gehangen, met daarop een voorstelling van het beeld van Banneux en de woorden *Heel Genk begroet Maria's beeld*⁴³. Op zondag 16 september nam de nieuwe hulpbisschop, monseigneur van Zuylen, deel aan een processie met het beeld in het centrum van Genk. Op maandag 17 september werd het beeld naar het Sint-Janshospitaal en de verpleegsterschool gebracht. In het hospitaal werd het beeld volgens het verslag daarover in *Het Belang van Limburg* "in alle zalen en kamers gedragen"⁴⁴. Het verblijf in de mijngemeente bood ook de gelegenheid om mijnwerkers en hun gezinnen van verschillende nationaliteiten te betrekken in de Mariahulde.

In de nacht van 17 op 18 september was het beeld in het gehucht Bret, dat toen nog geen eigen kerk had. Daarom verbleef het beeld die nacht in de kapel van het college. De passage in Bret en Langerlo bood de begeleidende Motfortanen de kans om een nieuwe doelgroep aan te spreken: de binnenschippers. Op de avond van 18 september droegen schippers het beeld naar de kolenhaven van Langerlo, waar de havendirecteur de haven en de schippers aan Onze-Lieve-Vrouw toewijdde. Vervolgens werd het beeld aan boord van een versierd binnenschip gebracht en met een escorte van

⁴² LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

⁴³ *Het Belang van Limburg*, 16 september 1951.

⁴⁴ *Het Belang van Limburg*, 19 september 1951.

nog zeven binnenschepen over het Albertkanaal naar het gehucht Sledderlo gevaren, waar het één dag bleef⁴⁵. De tocht door het dekenaat Genk werd afgesloten in het Mariaoord Zutendaal, waar het beeld van donderdag 20 tot zondag 23 september te gast was. Die namiddag vond daar in aanwezigheid van vicaris-generaal Kesters de plechtige toewijding plaats van het dekenaat Genk aan Onze-Lieve-Vrouw.

In een ziekenzaal van het Sint-Janshospitaal⁴⁶

Na de tocht door het dekenaat Genk vond het beeld onderdak in de kapel van de zusters Clarissen in Genk. Het bleef daar tot 27 april 1952, toen het tweede seizoen van de genadetocht van start ging.

Uit een artikel van Phil Bosmans, *In de Schaduw der mijnen. Versierde kroegjes, koninklijke intocht, vechtende vreemdelingen, Victor, de oude ruwe schipper, een krans van borelingskens*, in *O.L.V.-Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 5, p. 86-90:

“De tocht van de Maagd der Armen ging door de Mijnstreek als een schok en bracht duizenden in beroering, duizenden waaronder mensen uit alle natiën van Europa. Als het gaat om Moeder zetten allen zich in beweging. Onverschilligen worden vurig. Socialisten versieren hun venster. Café’s, de

⁴⁵ *Het Belang van Limburg*, 20 september 1951.

⁴⁶ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

goede en de slechte, staan plots leeg bij de doortocht van het beeld en er is een Mariakapelleke gebouwd achter het raam. ... Italianen zitten tegen de muur van hun logement en als ze in de verte uit de luidsprekerswagen "Madonna dei poveri: prega per noi" horen, springen ze als bezeten de weg op. Uit een arme woonwagen op de hei klinkt door de avond het Ave Maria.

...

Ik denk aan zoveel ontroerende nachtmissen, die voor ontelbare zielen als een nieuwe Kerstmis waren. Ik denk speciaal aan die schone nachtmis in een kapel op een internationale mijnwerkerscit . Buiten zaten zoveel mensen als binnen, en met even grote ingetogenheid volgden ze de mis langs de luidsprekers en schoven ze naar binnen voor de algemene communie. Ik denk aan de zegen van het Allerheiligste die ik in de kerk geven mocht, niet alleen aan de zieken maar ook aan de gezonden, die naar voren kwamen als voor de communie. Voor ieder mens stond ik stil, zegende en zonder dat ik het wilde zag ik dan langs de monstrans de gezichten, oude en jonge, ruwe en fijne, zelden zag ik zoveel geloof en zoveel verlangen stralen in de ogen en ik vond er met stille tranen in de wimpers.

...

Diepe indruk maakten de plechtigheid voor de schippers en de boottocht over het Albertkanaal. Het was donker. Langs het kanaal gingen de mensen met kaarsen. Het beeld stond op een mooi versierde sleepboot met schippers als erewacht. Zeven boten vergezelden de Maagd der Armen die als de Koningin uit een sprookje langzaam over het water gleed. Ik stond in de kajuit bij Victor, de kapitein van de boot die het beeld mocht vervoeren. Een stoere man van een stuk over de vijftig. Hij was dagen langer blijven liggen in de kleine haven en had zodoende verschillende duizenden francs verspeeld. Maar hij voelde zich zo tevreden. "Nu ben ik 58 jaar" zei hij, terwijl hij uitkeek in het donker en het stuurrad rechts draaide, "maar nooit is mij zo'n eer en geluk overkomen." Zijn vrouw was genezen te Lourdes en zijn zoon die tussen de machienen had gezeten, was door de speciale voorspraak van Maria aan een gevaarlijke operatie ontsnapt. "Wij zijn niet van die mensen die alle dagen in de kerk zitten. Dat kunnen we niet. Maar we menen het goed met Onze-Lieve-Heer." Hij liet vol fierheid zijn scherpe stoomfluit gaan en langs de beide oevers bleven de "Ave's" aanhouden totdat het beeld door schippers aan wal was gedragen.

...

Ik denk heel bijzonder aan een bezoek in een hospitaal waar dokters, verplegers en verpleegsters elkaar aflostten om het beeld te dragen. De gangen en de zalen waren versierd als voor het allerhoogste bezoek. Ik zag een vader wenend met zijn zieke kindje in de armen, dat hij de handjes vouwen deed, ik zag een jonge moeder die haar hoofd verborg in de kussens, waar haar kindje te spelen lag. De aanroepingen klonken over alle gangen en zalen vuriger dan ooit en zonder menselijk opzicht. In de zaal van de moeders had men de kleine kindjes gelegd als een levende kroon rondom het beeld. Maria, de Moeder van alle moeders, heeft geglimlacht, en die splinternieuwe zieltjes in

haar bescherming genomen. In het huis der ongeneeslijken was alles nog ontroerender. Men moet het meemaken om er iets van te begrijpen. Niemand kan het vertellen.”⁴⁷

Op zondag 27 april 1952 werd het beeld afgehaald aan het klooster van de Clarissen en in aanwezigheid van bisschop Kerkhofs processiegewijs naar de kolenhaven van Langerlo gebracht. Van daar voer de sleepboot *Victor*, begeleid door acht andere sleepboten, met het beeld naar Bolderberg in het dekenaat Beringen. In de loop van de week daarvoor waren in *Het Belang van Limburg* de uren gepubliceerd waarop verwacht werd dat de vloot aan bruggen en sluizen zou passeren, zodat wie dat wilde de vloot van op de oever kon volgen. Phil Bosmans schreef over die tocht over het kanaal: “Einde april gleden langzaam negen schoon versierde boten door de zware poorten der sluizen langs Diepenbeek en Hasselt naar Bolderberg, het kleine stile Bolderberg. Over de beide oevers volgden lange rijen auto’s, moto’s en fietsen. Op de met slingers behangen bruggen stonden de mensen, oude moederkes met de paternoster en kleine bruidjes met hun handjes vol bloemen en rozenblaadjes, vreemdelingen die passeerden en vroegen wat er gaande was. Ze stonden daar nu allen vol verlangen uit te kijken naar het witte slanke beeld van de Maagd der Armen, half verscholen achter de kleurige vlaggen en fier rechtstaande mijnwerkers. Als de Antwerpse sleper, de *Victor*, die het beeld vervoerde, onder de bruggen doorging, dwarrelden plots de bloemen en de rozenblaadjes neer over de boten en over het water. Dan kwam er een stem uit de luidspreker: “Kniel neer, monseigneur Kerkhofs zegent u”. Een oude man zag ik staan, die met zijn linkerhand tranen wegveegde van zijn versleten wangen, terwijl hij met de rechter een kruisteken maakte. Daar was Bolderberg, het begin van het dekenaat Beringen. De harmonie speelde en vreugdeschoten gingen door de lucht. En in een stroom van zingende en biddende mensen trok het beeld naar het stille parochiekerkje. Wie kan Bolderberg vergeten, dat kleine dorpje, dat men in die dagen had omgetoverd in een echt sprookjesland. Alles zong één lied en alles sprak één taal, wegen en bomen en straten en vensters tot in de verste uithoeken, altijd hetzelfde en steeds maar herhaald: “Ave Maria ! Welkom Maria !”⁴⁸

⁴⁷ P. BOSMANS, *In de Schaduw der mijnen. Versierde kroegjes, koninklijke intocht, vechtende vreemdelingen, Victor, de oude ruwe schipper, een krans van borelingskens*, in *O.L.V.-Banneux*, 1951, 5, p. 86-90.

⁴⁸ P. BOSMANS, *Twee maanden met de Maagd der Armen door Limburg*, in *O.L.V.-Banneux*, 1952, 6, p. 22-23.

De *Victor*, met het beeld geflankeerd door mijnwerkers. Achter op de boot zegent de bisschop de omstaanders.⁴⁹

Op 1 mei was het beeld in Koersel, waar dat jaar de bedevaart van het ACW en van de Kajotters en Kajotsters van de gewesten Beringen en Houthalen bijeenkwam aan de kapel van Onze-Lieve-Vrouw aan de Staak⁵⁰. Die dag werd daar de Limburgse *arbeidende jeugd* aan Maria toegewijd. Fred Bertrand, Limburgs ACW-voorzitter en volksvertegenwoordiger, hield er een toespraak⁵¹.

Over de passage van de tocht in Leopoldsburg van 14 tot 17 mei schreef *Het Belang van Limburg*: “De driedaagse rondgang met het genadebeeld van Onze-Lieve-Vrouw heeft in de gemeente een ware triomf gekend.

Iedere avond was ’n massa volk opgekomen om deel te nemen aan de kaarskensprocessie. Al de huizen waren prachtig versierd en bevlagd en op verschillende plaatsen waren kapelletjes en grotten opgetimmerd, met schijnwerpers verlicht. In de bijzonderste straten had het gemeentebestuur voor

⁴⁹ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

⁵⁰ *Het Belang van Limburg*, 25 april 1952.

⁵¹ *Het Belang van Limburg*, 2 mei 1952.

een prachtige verlichting gezorgd. De middernachtmis van vrijdag werd bijgewoond zoals een Kerstmis. Zelfs gedurende de nachten waren vele gelovigen aanwezig tijdens de uitstelling van het Heilig Sacrament.”⁵²

Vanaf het begin van het tweede seizoen vond een nieuwe gewoonte ingang: wanneer een parochie het beeld van een andere parochie overnam, werd het *Te Velde* geblazen, het trompetsignaal waarmee hulde wordt gebracht aan hooggeplaatste bezoekers. Ook vanaf het tweede jaar van de genadetocht verleende de provinciale elektriciteitsmaatschappij Interelectra haar medewerking aan het initiatief. Zij zorgde in iedere parochie waar het beeld verbleef voor de nachtelijke verlichting van de kerktoeren⁵³. Voorts boden de uitgestrektheid van de parochies in het dekenaat en de grote afstanden tussen de parochiekerken de organisatoren geregeld de gelegenheid om een autokaravaan te organiseren. Op 19 mei bijvoorbeeld werd het beeld van de parochie Kerkhoven in Lommel naar Oostham gevoerd. De jonge Montfortanen voelden zich daarbij geenszins verplicht voor de kortste route te kiezen.

Op zondag 22 juni werd in Beringen, weer in aanwezigheid van bisschop Kerkhofs, het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd. *Het Belang van Limburg* meldde dat het centrum van het stadje overspoeld werd door zeventuizend mensen die de plechtigheden wilden bijwonen. Eerst trok een stoet met alle jeugdverenigingen van de parochies in het dekenaat en met een afvaardiging van de mijnwerkersbonden door de straten van het stadje. Daarna werd in massa de rozenkrans gebeden, waarbij de vijf tientjes achtereenvolgens werden voorgebeden door meisjesgidsen, Kajotters en scouts, mijnwerkers, de priesters van het dekenaat en tenslotte door de bisschop. Daarna volgden toespraken door pater Vossen en door de bisschop, waarna deken Hombroux het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw toewijdde. De plechtigheid werd besloten met een plechtig lof, de aanbieding aan de bisschop van het *Gouden Boek der Rozenkransactie* met de namen van 2.379 huisgezinnen, en de zegening van de aanwezigen⁵⁴.

⁵² *Het Belang van Limburg*, 20 mei 1952.

⁵³ *Het Belang van Limburg*, 23 juni 1952.

⁵⁴ *Het Belang van Limburg*, 23 juni 1952.

De stoet komt aan op de Markt van Beringen.⁵⁵

Mijnwerkers bidden het derde tientje voor.⁵⁶

⁵⁵ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

⁵⁶ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

Op zondag 6 juli werd het beeld weer op een vrachtwagen gemonteerd en begeleid door een autokaravaan naar de parochie Kattenbos in Lommel in het dekenaat Hamont gebracht. De tocht leidde niet recht naar Kattenbos: van Beringen ging het via Beverlo naar Heppen en Leopoldsburg, om daar naar het oosten, naar Hechtel, te rijden. Vanuit Hechtel ging het naar het noorden, naar Eksel, en verder naar het oosten, naar Kleine-Brogel en Kaulille. Vervolgens werd een wijde bocht gemaakt langs Hamont, om dan naar het westen af te buigen en via Neerpelt, Overpelt en Lommel naar het gehucht Kattenbos te rijden. Deze zondagmiddag won spektakel het van devotie. Nieuw was dat de auto's die aan de karavaan hadden deelgenomen in Kattenbos voor het beeld mochten defileren en door de hulpbisschop, monseigneur van Zuylen, gezegend werden⁵⁷.

Auto's en moto's verzamelen zich op de Markt in Beringen.⁵⁸

⁵⁷ *Het Belang van Limburg*, 3 juli 1952; *De Noorderpost*, 5 juli 1952.

⁵⁸ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

Monseigneur van Zuylen in Kattenbos.⁵⁹

Vrijdag 11 juli deed het beeld Lommel-Werkplaatsen aan, waar het, vergezeld door de directies, de arbeiders en bedienden en hun gezinnen, door de fabrieksgebouwen gedragen werd. In de parochie Heuvelse Heide in Lommel werden de fietsers uitgenodigd om op 15 juli de vrachtwagen te begeleiden waarop het beeld door de straten van het gehucht werd gevoerd⁶⁰.

⁵⁹ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

⁶⁰ *De Noorderpost*, 12 juli 1952.

Op de fabrieksterreinen van Lommel-Werkplaatsen.⁶¹

⁶¹ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

Van zondag 20 juli tot woensdag 23 juli was de genadetocht in Overpelt.

1969

Parochie St. Martinus
OVERPELT

Zondag 20 Juli - Woensdag 23 Juli

**O. L. Vrouw Maagd der Armen
te Overpelt.**

Beste Parochianen,

Als 't kermis is, komen ouders en familie en vrienden op bezoek, en 't is één vreugde langs beide kanten!...

Nu komt O. L. Vrouwken, de zoete Maagd der Armen, bij ons op bezoek: Moge het één vreugde wezen!

Bij haar is het zeker zó, want Moeder uit de hemel is altijd blij naar haar kinderen te gaan. En ook van onze kant is het zó, want Overpelt is HET MARIAAL OVERPELT, met zijn meer dan vijftig veldkapellekens.

Wij zeggen haar ook zeer vriendelijk en zeer hartelijk: Welkom! Met onze kinderkens, met onze zieken en oudjes, met onze jongens en meisjes, mannen en vrouwen, met de nederigen en de gezagdragers, met de priesters en de leken: ALLEN!

Hierbij, Beste Parochianen, het programma voor die dagen: Leest het zorgvuldig, doet mede elke dag.... en nacht....

Uw straten en huizen zult ge sieren, elk naar zijn mogelijkheden en devotie....

Siert bijzonder uw gemoed en uw ziel, en wezen het schone en goeddoende dagen op het plan waarop Moeder-Maria staat: op het inwendige en het bovennatuurlijke.

Naar het woord van onze geliefde Bisschop, gaat er door de bezoeken van de Maagd der Armen, "**een schok door ons volk**": Het weze ook zó te Overpelt, door de algemeenheid der deelname, door de luister der plechtigheden en processien.

Het weze bijzonder voor elkeen **een schok in de diepte**, die na blijft trillen en in blijft werken, lange tijd nadat die dagen van zegening zullen voorbij zijn....

Moeder der genade, bewaar of herstel ons allen in het bovennatuurlijke leven!

Maagd der Armen, steun onze zieke en lijdende broers en zusters!

Reine en Zoete Maagd Maria, bescherm bijzonder onze jeugd, onze kinderkens in hun onschuld, onze jongens en meisjes in de strijd!

Koningin der priesters, help de priesters van Uw zoon, opdat ze het goede mogen doen, volhardend, betrouwvol, overvloedig, door Onze Heer Jezus-Christus, en ook door U, de Algemene Middelaars Aller Genaden!...

Jul. CARTUYVELS, pastoor
J. LEEN, kapelaan
G. BEYSEN, kapelaan.

PROGRAMMA DER PLECHTIGHEDEN

(aan de muur vastmaken en elke dag raadplegen)

I. Zondag 20 Juli

1. **AANKOMST VAN HET BEELD**: 's avonds te 7 uur vorming van de stoet aan de kerk; te 7.30 uur overdracht van het Beeld door de geestelijkheid van Overpelt St. Jozef aan de geestelijkheid van Overpelt St. Martinus. Terug naar de kerk, al zingende en biddende.

Orde van de processie: Kruis; schooljongens en meisjes; grotere meisjes (in uniform); vrouwen; fanfare; bruidjes; maagden: **Beeld van O. L. Vrouw** met vlaggen; geestelijkheid, overheden en voorzitters; mannelijke jeugd (in uniform); mannen.

Wegwijzer: Houtmolenstraat, Dorpstraat, Marktplaats, Kerkplein, Kerk: korte toespraak en Lof.

Te 8.45 uur: **Vertrek van het Beeld** per camion naar de Heide. **PROCESSIE**: Kapel, Holvenstraat, Astridlaan (tot aan de halt), door naar de Holvenstraat, Astridlaan. Rond 10.30 uur terug naar de parochiekerk.

Van 11 tot 12 uur: **PLECHTIG HEILIG UUR**, met uitstelling van het Allerheiligste. De uitstelling gaat dan voort tot 's morgens 4 uur.

N. B. - BIECHT:

Zolang het Beeld te Overpelt is, bij dag en bij nacht, is altijd minstens één Pater in de kerk om biecht te horen.

Achter in de kerk staat een tafel met dozen BOUGIES. Een doos kost 10 fr. Het geld in de offerblok steken. De opbrengst helpt mee om de onkosten te dekken.

II. Maandag 21 Juli

1. **Missen** te 4 uur, 5 uur, 6 uur, 6.30 uur, 7.15 uur (kindermis) en 8.15 uur.

2. Te 10 uur: **Eremis van E. H. Alfons Hendriks**.

3. 's Namiddags te 3 uur: Plechtigheid voor de kinderen der **bewaarschool**.
te 4 uur: Plechtigheid voor de lagere klassen (tot aan de catechismussen).

4. Te 5 uur: **Parochiale Rozenkrans**. Daarna bezoek van het Beeld aan beide kloosters.

Te 7.30 uur: Sermoen in de kerk, met **Kaarskensprocessie naar 't Haspershoven**. Wegwijzer: Rodenbachlaan, Dorpstraat, Sellekaertsstraat, Haspershovenstraat, School (plechtigheid op de speelplaats), Leopoldlaan, Dorpstraat, Marktplaats, Kerkplein, Kerk.

III. Dinsdag 22 Juli

1. Te middernacht: **PLECHTIGE HOOGMIS**. Daarna uitstelling van 't Allerheiligste tot 4 uur.

N. B. Men mag tot 12 uur eten en drinken en dan ter H. Tafel naderen.
Natuurlijk daarna 's morgens niet meer te communie gaan.

2. **Missen** te 4 uur, 5 uur, 6 uur, 6.30 uur, 7.15 uur (kindermis).

3. Te 9 uur: **PLECHTIGE MIS VOOR ZIEKEN EN OUDEN**. Deze mogen drinken en medecijn nemen tot één uur vóór de Mis en dan te Communie gaan. Zij worden aan huis gebiecht en per auto afgehaald.

4. Te 11 uur: Plechtigheid voor de kinderen van de catechismussen.

5. 's Namiddags te 2.30 uur: **Plechtige Kinderzegen**. Garage in de kerk voor de kindervoituurkens.

6. Te 5 uur: **Processie** over de Bemvaartstraat, Heesakker, Kloosterstraat en Kerkplein.

7. Te 7.30 uur: Sermoen in de kerk, met **kaarskensprocessie** langs Kloosterstraat, Riet, Hasseltstraat, Lindelsebaan, Schuttersboom, Dorpstraat, Marktplaats en Kerk.

IV. Woensdag 23 Juli

1. Te middernacht: **PLECHTIGE HOOGMIS**. Daarna uitstelling van het Allerheiligste tot 4 uur.

2. **Missen** te 4 uur, 5 uur, 6 uur, 6.30 uur, 7.15 uur (kindermis).

3. Te 9 uur: **PLECHTIGE MIS VOOR ZIEKEN EN OUDEN**.

4. Te 11 uur: Plechtigheid voor de grotere jongens en meisjes (vanaf de Plechtige Communie), ook voor leerlingen van Ambachtsschool, Naai- en Beroepsschool.

5. 's Namiddags te 2.30 uur: **TOEWIJDING AAN O. L. VROUW** van ALLE scholen, leerlingen en onderwijzend personeel.

6. Te 5 uur: **Parochiale Rozenkrans**.

7. Te 7 uur: **SLOTPLECHTIGHEID** met toewijding der parochie aan O. L. Vrouw. Daarna Processie over Marktplaats, Dorpstraat en Leopoldlaan tot aan de Dommel, waar het Beeld van O. L. Vrouw wordt overgedragen aan de geestelijkheid van Grote Heide.

Op zondag 10 augustus werd de tocht door het dekenaat in Hamont afgesloten met de toewijding aan Onze-Lieve-Vrouw. Die dag wijdde de bisschop in Hamont een nieuwe Banneuxkapel. Van de kapel ging het in processie naar de Markt waar de verdere plechtigheden plaatsvonden.

Op de Markt in Hamont.⁶²

Maaseik is het derde dekenaat dat in 1952 door de genadetocht werd aangedaan. Nadat het beeld drie weken in de kapel van de abdij van de Trappisten in Achel had gestaan, werd het op zondag 31 augustus per vrachtwagen naar de Kempische Vaart in Kaulille gebracht. Daar wachtten tien versierde boten, die het beeld, de bisschop en ruim zeshonderd gelovigen aan boord namen. Dan ging het over de Kempische kanalen en de Zuid-Willemsvaart over Bocholt, Beek en Bree naar Opitter, Neeroeteren en Rotem om uiteindelijk rond 18 uur in Dilsen aan te komen. Volgens de krant waren de taferelen vergelijkbaar met die tijdens de vaart van Langerlo naar Bolderberg. In Dilsen werd het beeld aan het kanaal verwelkomd door de deken van Maaseik en naar verluidt vijfduizend mensen van Dilsen en het omliggende. Van daar ging het in processie naar de kerk, waar een lof gezongen werd en waar de bisschop de aanwezigen zegende⁶³. Na Dilsen werden alle parochies van het dekenaat bezocht. In Rotem bezocht het beeld op 4 september de zinkfabriek, toen de grootste industriële installatie in het Limburgse Maasland. De machines werden stilgelegd en het beeld werd in alle werkplaatsen

⁶² LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

⁶³ *Het Belang van Limburg*, 7 september 1952.

rondgedragen, begeleid door biddende en zingende arbeiders⁶⁴. Op zondag 5 oktober vond in Maaseik vanaf 15 uur op de Markt de slotplechtigheid plaats. Die begon met een stoet die door de stad trok en die was samengesteld uit een groep misdienaars, de schoolkinderen van Neeroeteren, de BJB-afdelingen uit het hele dekenaat, KAJ en scouts van Maaseik, zingende maagden, het beeld dat gedragen en vergezeld werd door een groep mijnwerkers in werkkledij, de vlaggen van alle katholieke verenigingen van het dekenaat, en de bisschop vergezeld door het stadsbestuur, volksvertegenwoordiger Robijns en al de geestelijken van het dekenaat. De aanbieding van het album van de rozenkransactie met de namen van negenduizend huisgezinnen aan de bisschop, een lof en de plechtige toewijding van het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw sloten de plechtigheden af. In de loop van de week werd het beeld van de parochiekerk van Maaseik naar de kapel van het klooster van de Karmelietessen in Leopoldsborg gebracht, waar het bleef tot in de lente van het volgende jaar, toen het derde seizoen van de genadetocht van start ging⁶⁵.

In het novembernummer van O.L.V.-Banneux werd in 1952 een korte bijdrage gewijd aan de Mariatocht, waarin de auteur inging op de bedoelingen en de resultaten van de tocht: "De genadetocht door de Limburgse dekenaten is heel deze zomer en herfst doorgegaan. Zeer eerwaarde pater Vossen en zijn medehelpers zijn onvermoeibaar. Zowel in het dekenaat Beringen als wel Maaseik is deze tocht als een overrompeling geworden. Mensen die niet meer naar de kerk gingen sloten zich aan bij de stoeten en kaarskensprocessies. Op vele plaatsen werden zichtbaar genaden bekomen, zelfs genezingen. Telkens besloot de tocht met een massale plechtigheid in de hoofdplaats van het dekenaat, plechtigheid waaraan monseigneur Kerkhofs deelnam en waarop hij het woord voerde. Duizenden gelovigen hebben bij deze tochten aan Maria beloofd christelijker te leven en de belofte gedaan elke avond het rozenhoedje te bidden. Moge de Maagd der Armen, bemind in het diepgelovige Limburg zoals nergens, ons volk, zo bedreigd door koolmijnen en fabrieken, houden zoals het steeds was."⁶⁶

Het derde seizoen ging op zondag 26 april 1953 van start met de overbrenging van het beeld van Leopoldsborg naar Kwaadmechelen, vanwaar het beeld over het Albertkanaal naar de parochie Genebos in Lummen in het dekenaat Herk-de-Stad gevaren werd. De bisschop was daarbij aanwezig, en nu was er in de onmiddellijke nabijheid van de aanleglaats in Genebos een ruime parkeerplaats voorzien voor wagens van waaruit zieken en andere mensen die zich niet te voet konden verplaatsen, de plechtigheid konden volgen⁶⁷. Op 1 mei was het beeld in Lummen, waar de jaarlijkse dekenale Mariabedevaart van het ACW bijeenkwam bij de kapel van de Beukenboom⁶⁸. Tien dagen later, op 10

⁶⁴ *Het Belang van Limburg*, 5 september 1952.

⁶⁵ *Het Belang van Limburg*, 23 september 1952.

⁶⁶ *De genadetocht door de Limburgse dekenaten*, in *O.L.V.-Banneux*, 1952, 6, p. 56.

⁶⁷ *Het Belang van Limburg*, 28 april 1953.

⁶⁸ *Het Belang van Limburg*, 2 mei 1953.

mei, bleek hoeveel de tocht vergde van de paters die haar begeleidden. Phil Bosmans schreef die dag in zijn dagboek dat pater Klijs drie weken rust voorgeschreven gekregen had⁶⁹.

In Loksbergen werd ter gelegenheid van het bezoek van het beeld een kapel ter ere van de Maagd der Armen gebouwd aan de Halensebaan. Zij werd op 15 mei ingewijd door de deken van Herk-de-Stad⁷⁰. Op 26 mei 1953 haalde een incident de krant: in Wijer “deden sommige vlegels de versieringen stuk omdat zij niet konden verkroppen dat het zo mooi was. Naar verluidt zouden zulke daden gedaan zijn door lieden van de naburige parochies. Dergelijke daden dienen geschandvlekt te worden, en het is zeer zeker een bewijs van gemis aan ridderlijkheid en welbegrepen welvoeglijkheid⁷¹. Vanuit Wijer werd het beeld naar Stevoort overgebracht, waar het bij de speciaal voor deze gelegenheid gebouwde Banneuxkapel aan de parochianen van Stevoort werd overgedragen. In *Het Belang van Limburg* staat te lezen hoe de aankomst van de genadetocht in Stevoort voorbereid werd: “Vandaag is voor onze gemeente de grote dag aangebroken: het bezoek van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux. In de voorbije weken en vooral tijdens de laatste dagen werd er koortsachtig gewerkt om de ganse gemeente in feesttooi te zetten en daarin is men volledig geslaagd met duizenden vlaggetjes, versierde dennen, mooie poorten, talrijke opschriften, paaltjes met bloemen, uitbeeldingen uit het leven van Onze-Lieve-Vrouw met levende beelden, er werd zelfs ’n grote nieuwe kapel gebouwd en een grot die definitief zullen blijven staan. Daarbij zullen honderden schijnwerpers en andere lampjes zorgen voor een feeërieke verlichting van de straten en voornaamste gebouwen. Ook zal aan ieder huis der gemeente een afzonderlijke versiering aangebracht zijn, zodat gans Stevoort gedurende drie dagen in een echte feesttooi zal zijn. Door de bevlagde en versierde straten zal daarbij voortdurend de religieuze muziek der luidsprekers klinken, zodat de atmosfeer volledig zal aangepast zijn bij de grote omstandigheden...”⁷²

In Spalbeek, waar de tocht van 29 tot 31 mei was, moest de pastoor op eieren lopen toen er beslist moest worden welke mannen het beeld naar de parochiekerk zouden mogen dragen nadat het door de parochianen van Kermt aan zijn parochie zou zijn overgedragen. In de zondagsmis van 24 mei maakte hij bekend dat die eer te beurt zou vallen aan de acht gezinshoofden van de woningen die te ver weg lagen van het centrum van het dorp, en waar het beeld niet door de straten gedragen kon worden⁷³.

Op zondag 7 juni werd de tocht door het dekenaat in Herk-de-Stad afgerond. Om half vier trok een autostoet met de bisschop naar het gehucht Diepenpoel, waar hij de nieuwe Banneuxkapel inwijdde. De verslaggever van *Het Belang van Limburg* schatte het aantal aanwezigen die in het centrum van het stadje de toewijding aan Onze-Lieve-Vrouw meemaakten op zesduizend. Achtduizend gezinnen

⁶⁹ ANTWERPEN, Archief van Bond zonder Naam, *Dagboeken van Phil Bosmans*, 10 mei 1953.

⁷⁰ *Het Belang van Limburg*, 11 mei 1953.

⁷¹ *Het Belang van Limburg*, 26 mei 1953.

⁷² *Het Belang van Limburg*, 24 mei 1953.

⁷³ HASSELT, Rijksarchief, Archief van de parochie Spalbeek. Overdracht 1999, nr. 6 (*register van aankondigingen in de zondagsmis*).

staan vermeld in het album van de rozenkransactie dat de bisschop werd aangeboden⁷⁴. In Herk-de-Stad vierde de Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw in 1953 zijn driehonderdjarig bestaan. Vanouds was dit een vrij elitaire vereniging van 24 broeders, die wekelijks tijdens hun gewone werkzaamheden een rozenkrans baden. Wanneer een broeder overleed of de parochie verliet, kozen de overblijvende leden zijn vervanger. Enkel kandidaten die zonder tegenstem gekozen werden, mochten volgens de drie eeuwen oude statuten aanvaard worden. Naar aanleiding van de genadetocht beslisten de broeders unaniem hun broederschap open te stellen voor iedereen die zich wilde engageren om gespreid over een week vijftien tientjes te bidden en daarbij naar best vermogen de mysteries te overwegen⁷⁵. Op 11 juni vond er in Herk-de-Stad nog een dekenale Mariale Kinderdag plaats voor de leden van de *Eucharistische Kruistocht*⁷⁶. Daarna bleef het beeld nog enkele dagen in de kapel van het klooster van de zusters Ursulinnen in het stadje.

Bisschop Kerkhofs op de Markt in Herk-de-Stad.⁷⁷

⁷⁴ *Het Belang van Limburg*, 6 en 8 juni 1953.

⁷⁵ *Het Belang van Limburg*, 10 juni 1953.

⁷⁶ *Het Belang van Limburg*, 10 juni 1953.

⁷⁷ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

Op 14 juni werd het beeld met een autoprocessie van Herk-de-Stad naar Meeuwen in het dekenaat Bree gebracht. Daar zegende de bisschop iedere wagen die aan de processie had deelgenomen⁷⁸. Van dinsdag 30 juni tot donderdag 2 juli was de tocht in de parochie Lozen in de gemeente Bocholt. In die grensgemeente vonden de organisatoren een maner om de douaniers bij hun initiatief te betrekken, door hen in uniform het beeld door de straten van de parochie te laten dragen⁷⁹.

Nadat alle andere parochies van het dekenaat bezocht waren, was het beeld van 10 tot 13 juli in Bree. Daar vond op zondag 12 juli vanaf 17 uur de toewijding van het dekenaat plaats. Een stoet die samengesteld was uit een groep uit iedere parochie defileerde voor het beeld en voor de bisschop. Eerste-communicantjes overhandigden de bisschop het album van de rozenkransactie, met de namen van maar liefst veertienduizend huisgezinnen uit het dekenaat⁸⁰. Op maandag 13 juli werd het beeld nog naar het klooster van de *Dochters van het Heilig Kruis* gevoerd, en naar de gehuchten en straten die de voorgaande dagen niet bezocht waren⁸¹.

Monseigneur Kerkhofs zegent de deelnemers.⁸²

⁷⁸ *Het Belang van Limburg*, 13 juni 1953.

⁷⁹ HASSELT, Rijksarchief, Archief van de parochie Lozen. Overdracht 2000, nr. 3 (*Parochieblad*, 1953).

⁸⁰ *Het Belang van Limburg*, 14 juli 1953.

⁸¹ *Het Belang van Limburg*, 7 juli 1953.

⁸² LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

BJBsters in de stoet in Bree.⁸³

Een week later, op zondag 19 juli, werd het beeld met een autostoet naar Grote-Brogel in het dekenaat Peer gebracht, waar een groot gezelschap met de bisschop de stoet opwachtte⁸⁴. Toen het beeld op de avond van donderdag 23 juli met een vrachtwagen van Erpekom naar Kleine-Brogel gebracht werd, werden de fietsers uitgenodigd om het beeld te vergezellen⁸⁵. In Kleine-Brogel werden de dienstplichtigen op het militair vlegveld expliciet bij de genadetocht betrokken. In Hechtel verbleef het beeld een nacht en een voormiddag in de kapel van het Don-Boscocollege⁸⁶. Op zondag 2 augustus werd het beeld het kazernedomein in Helchteren binnengedragen, en werd er in de kazerne voor de soldaten geprekeerd voordat ook zij aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd werden⁸⁷.

⁸³ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

⁸⁴ *Het Belang van Limburg*, 19 juli 1953.

⁸⁵ *Het Belang van Limburg*, 19 juli 1953.

⁸⁶ *Het Belang van Limburg*, 26 juli 1953.

⁸⁷ *Het Belang van Limburg*, 31 juli 1953.

In het dekenaat Peer, waarin de kazerne van Helchteren en het militaire vliegveld van Kleine-Brogel liggen, kregen de dienstplichten meer aandacht dan elders.⁸⁸

De genadetocht bereikte het stadje Peer op woensdag 13 augustus. Bij de groep gelovigen die het beeld overnam van de parochianen van Linde bevond zich ook de uit Nederland afkomstige bisschop Petrus Van Lierde, die verbonden was aan de Romeinse curie en die in Peer een woning bezat. Van Lierde nam ook de volgende dagen actief deel aan de plechtigheden⁸⁹. Op zondag 16 augustus woonde bisschop Kerkhofs de toewijding van het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw bij. Het album van de rozenkransactie bevatte in Peer de namen van zesduizend huisgezinnen⁹⁰.

Een week later, op zondag 23 augustus, begeleidde een stoet van naar verluidt vijfhonderd wagens het beeld naar Veldwezelt in het dekenaat Bilzen. De bisschop was weer present om de stoet te verwelkomen en om de deelnemers en hun auto's te zegenen⁹¹. In Eigenbilzen werden de studenten ingezet om foto's van het genadebeeld te verkopen als aandenken aan de genadetocht. Bij de zusters van de meisjesschool werden vlaggetjes met de voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux verkocht⁹². In het archief van de parochie Althoeselt bleef de tekst bewaard waarmee de pastoor zijn

⁸⁸ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

⁸⁹ *Het Belang van Limburg*, 15 en 18 augustus 1953.

⁹⁰ *Het Belang van Limburg*, 18 augustus 1953.

⁹¹ *Het Belang van Limburg*, 22 augustus 1953.

⁹² HASSELT, Rijksarchief, Archief van de parochie Eigenbilzen. Overdracht 2000, nr. 35 (*register van aankondigingen in de zondagsmis*, 1953).

parochie op dinsdag 22 september aan Onze-Lieve-Vrouw toewijdde⁹³. Dezelfde formule werd door de organisatoren van de tocht in iedere parochie aan de pastoor aangeboden. Hij biedt een interessante inblik in hetgeen de begeleiders van de tocht met hun initiatief hoopten te bereiken.

Toewijding van de Parochie aan O. L. VROUW.

22 Sept. 1953

Lieve Moeder Maria, bij Uw vertrek komen wij ons opnieuw aan U toewijden.

Als herder van deze plaats, draag ik U op de parochie *Alth. Hasselt* met al haar bewoners en gezinnen.

Voortaan zullen wij U nog vuriger vereren en liefhebben.

Naast het kruis van Jezus zal Uw beeld de eerste plaats innemen in onze families.

Wij zullen vooral uw kinderen zijn door de geboden van God en de Kerk, trouw na te komen.

In het huwelijk zullen de getrouwden hun plichten heilig volbrengen.

Onze jongens en meisjes beloven U reinheid van zeden en ernst voor het leven.

In het gezin alsook in het openbaar leven willen wij blijk geven van ware naastenliefde en vergevingsgezindheid.

Naar Uw verlangen, Maagd der Armen, zullen wij biddende mensen zijn. De drie weesgegroeten en het Rozenkransgebed blijven ons dierbaar.

NA DEZE BELOFTE SMEKEN WIJ U :

Verlicht het lijden.

Troost de bedroefden.

Sterk de zwakken.

Heilig de ouders.

Help de jeugd.

Geef ons allen de genade der eindvolharding.

Maagd der Armen, wij geloven in U, geloof Gij in ons en in de oprechtheid van onze voornemens.

Amen.

G. Driessche
past.

Drukkerij Brems, Herk-de-Stad.

⁹³ HASSELT, Rijksarchief, Archief van de parochie Althoeselt. Overdracht 1999, nr. 27.

Het derde seizoen van de genadetocht werd op zondag 27 september in Bilzen afgerond met een stoet van vertegenwoordigers van alle katholieke verenigingen van het dekenaat en met de plechtige toewijding van het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw. De bisschop mocht een rozenkransalbum met de namen van naar verluidt tienduizend huisgezinnen in ontvangst nemen⁹⁴.

Tijdens de toewijding van het dekenaat op de Markt in Bilzen.⁹⁵

Het vierde seizoen begon op zondag 2 mei 1954. Die dag werd het beeld afgehaald in het klooster van de paters Dominicanen in Genk en door een stoet van circa driehonderd auto's begeleid naar Kortesseem in het dekenaat Borgloon. De bisschop zegende daar de deelnemers aan de stoet en hun voertuigen⁹⁶. Aangezien het dekenaat uit 36 over het algemeen vrij kleine parochies bestond, bleef het beeld op de meeste plaatsen slechts één dag in plaats van de gebruikelijke twee dagen. Dat verlichtte het programma van de Montfortanen niet. Integendeel, zij moesten nog harder werken om dag na dag de voornaamste onderdelen van het programma op minder tijd af te werken. Over de passage van de genadetocht in het dorp Veulen berichtte *Het Belang van Limburg* als volgt: "De ontvangst van het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux in de parochie op 19 en 20 mei is uitgegroeid tot een heerlijke plechtigheid. De versiering van de straat en de huizen was een prachtig schouwspel en een bewijs van de kunstminnende uitvindingsgeest van de parochianen. Ieder vensterraam was omgetoverd in een kunstrijk Mariakapelletje met wonderschone verlichtingen. Het dorpsplein zag er uit als een lusthof in frisse lentetooi, en het kerkhof, midden in het dorp, dat anders maar een droevig uitzicht biedt, was veranderd in een Ardeens dennenbos, waarin een majestueus beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux in een zee van licht aller aandacht trok. Kortom, de

⁹⁴ *O.L.V.-Banneux*, 1953, 7, p. 70.

⁹⁵ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

⁹⁶ *Het Belang van Limburg*, 3 mei 1954.

Veulenaren hadden met kunstige handen hun dorpje tot een klein aards paradijs herschapen. De talrijke vreemdelingen die toegestroomd waren, getuigden eenstemmig dat het een pracht was. De kaarsenprocessie, de nachtmis, de nachtaanbidding, de ziekenmis en de overgave van het beeld aan de parochie Horpmaal hebben een diepe indruk nagelaten.”⁹⁷

In het verslag over de beraadslaging van de gemeenteraad van Borgloon van mei 1954 in *Het Belang van Limburg* staat te lezen dat de raad een toelage van tienduizend frank goedkeurde “voor de versiering ter gelegenheid van de aankomst van het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux”. De vijf oppositieleden onthielden zich bij die beslissing, maar verklaarden niet tegen de kerkelijke feesten te zijn, maar zich bij deze stemming te onthouden omdat “de gemeente ook geen andere toelagen meer verstrekke”⁹⁸. Vanaf vrijdagavond 11 juni was het beeld in Borgloon, waar de tocht op zondag 13 juni werd afgesloten met een stoet met meer dan duizend deelnemers die voor de bisschop en het beeld van Banneux voorbijtrok, en de toewijding van het dekenaat⁹⁹.

De volgende zondag, 20 juni, begeleidde een autostoet het beeld van Borgloon naar Attenhoven in het dekenaat Landen, waar het beeld op dezelfde wijze ontvangen werd als dat in de Limburgse dekenaten het geval geweest was. In Landen kwam de tocht in een ander milieu terecht. Phil Bosmans schrijft: “Het dekenaat Landen ligt in de top van de provincie Luik, geperst tussen Limburg en Brabant. Heel de streek is Vlaamssprekend, maar vreest de tragische gevolgen van een gewetenloze talentelling. Verschillende gemeenten, waaronder Landen zelf, hebben een liberaal-socialistisch bestuur dat soms erg fanatiek is. De meeste arbeiders zijn spoorwegarbeiders. Die omstandigheden schrokken de jonge Montfortanen niet af: 't Is in dit dekenaat dat op 20 juni de Maagd der Armen vanuit Limburg Haar offensief inzette. Een offensief van gebed en geloofsvernieuwing. Daar, waar men dacht dat door jarenlange beïnvloeding vanuit het liberale Tienen en het socialistische Luik het geloof stervend was, bracht Onze-Lieve-Vrouw een omwenteling teweeg, die eenieder de ogen wijd deed opentrekken van verbazing. Op sommige plaatsen stonden de burgemeester en enkele kopstukken van de partijen plots totaal afgezonderd van het volk. Zij waren de enigen die afzijdig bleven, terwijl het volk hen publiek afkeurde. In Landen durfde de burgemeester, die de vrije scholen alle steun onttrok, toch niet anders dan te vlaggen. De nachtelijke retraites, die duurden van middernacht tot half vijf, werden van parochie tot parochie zeer druk bijgewoond. Het was alsof de meest slappe katholieken en al de onverschilligen lang gewacht hadden op de komst van die grote Missionaris, die heel bijzondere offers van hen durfde vragen.”¹⁰⁰

Op zondag 11 juli werd het beeld, na de toewijding van het dekenaat Landen aan Onze-Lieve-Vrouw, overgedragen aan een afvaardiging van het dekenaat Tongeren, die het begeleid door driehonderd

⁹⁷ *Het Belang van Limburg*, 26 mei 1954.

⁹⁸ *Het Belang van Limburg*, 18 mei 1954.

⁹⁹ *Het Belang van Limburg*, 14 juni 1954.

¹⁰⁰ *O.L.V.-Banneux*, 1954, 6, p. 11-12.

wit en blauw versierde wagens weer naar Limburg bracht. Het was niet de eerste keer dat de autostoet voorafgegaan werd door een voertuig van de politie. Het viel wel op dat de rijkswachters die die dag met een jeep op kop van de stoet reden de luidspreker op hun voertuig niet alleen gebruikten om de veiligheid te garanderen, maar ook om luid de komst van de Maagd der Armen aan te kondigen!¹⁰¹

Millen was de eerste parochie in het dekenaat Tongeren die de genadetocht aandeed¹⁰². Op 15 juli was het beeld in de gemeente Mal. Daar viel tengevolge van de onophoudelijke inspanningen een tweede Montfortaan uit: Phil Bosmans viel bewusteloos tijdens één van de plechtigheden. *Affaiblissement général*, zo oordeelden de artsen. Bosmans ging rusten bij de pastoor van Horpmaal. De dokters hadden zich niet vergist. Ruim een jaar moest de jonge pater het bed houden. Pas in 1957 kon hij weer aan het werk gaan. Om hem niet al te zwaar te belasten werd hem de zorg toevertrouwd over een niet bijster florisante organisatie in Antwerpen, die tot dan toe door een Nederlandse pater geleid werd. Er zou niet veel aan verloren zijn, moest het met die organisatie – *Bond zonder Naam* – niet meer goed komen, zo dachten zijn oversten¹⁰³.

Op de avond van 7 augustus werd het beeld door de parochianen van de Tongerse Sint-Lutgardparochie aan de Onze-Lieve-Vrouwparochie overgedragen. Op zondag 8 augustus werd daar het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd. Dat gebeurde nadat een omwille van de regen afgeslankte stoet van afgevaardigden van alle verenigingen in de parochies van het dekenaat met hun vlaggen door de straten van de stad en voorbij een podium met de bisschop en andere hoogwaardigheidsbekleders waren getrokken. Het beeld van de Maagd der Armen stond op een verhoog op de Grote Markt, tussen de Mariabeelden die uit iedere parochie van het dekenaat voor de gelegenheid naar Tongeren waren gebracht¹⁰⁴. Tijdens het winterseizoen werd het beeld naar Herk-de-Stad gebracht, waar het opgesteld werd in de kapel van de zusters Ursulinen.

Op zondag 1 mei 1955 ging het vijfde seizoen van start met een autostoet die het beeld van Herk-de-Stad naar de buurgemeente Nieuwerkerken in het dekenaat Sint-Truiden bracht. Blijkbaar zat er sleet op de formule. Ondanks oproepen in *Het Belang van Limburg* om massaal deel te nemen, begeleidden niet meer dan 135 wagens het beeld op de korte tocht. In Nieuwerkerken zegende monseigneur van Zuylen de wagens die aan de stoet hadden deelgenomen. In zijn toespraak drukte hij de wens uit dat de volgende dagen dagen van gebed en offer zouden zijn. Hij riep iedereen op te bidden voor de vrijwaring van het kathiek onderwijs. Dat dreigde immers tengevolge van de wet-Collard een aanzienlijk deel van de toelage die het kreeg van de staat te verliezen, terwijl de minister de oprichting

¹⁰¹ ANTWERPEN, Archief van Bond zonder Naam, *Dagboeken van Phil Bosmans*, 11 juli 1954.

¹⁰² *Het Belang van Limburg*, 12 juli 1954.

¹⁰³ R. DE LEEUW, R. NIJSSEN, *Verbeter de wereld. De relevantie van Phil Bosmans vandaag*, Antwerpen, 2017, p. 126-127.

¹⁰⁴ *Het Belang van Limburg*, 9 augustus 1954.

van nieuwe rijksscholen in het vooruitzicht stelde. Op 26 maart 1955 had de Mars op Brussel plaatsgevonden, het hoogtepunt van het protest van de katholieken tegen de plannen van de paarse regering. Het laatste seizoen van de genadetocht moest een kruistocht worden voor ons katholiek geloof, zo stelde de toekomstige bisschop¹⁰⁵.

In het vijfde seizoen moesten de paters nog strenger toezien op de naleving van de richtlijnen voor de duur van de processies. Het verlangen van veel mensen om het beeld aan hun huis voorbij te zien komen had er immers toe geleid dat andere delen van het programma, vooral de aanbidding van het Heilig Sacrament in de kerk en het biechthoren, in het gedrang kwamen. Voortaan mochten de avondprocessies nog maximaal anderhalf uur duren. In het parochieblad van Gelinden lezen wij hoe de pastoor, nadat hij in de weken daarvoor zijn parochianen had opgeroepen te helpen bij de praktische werkzaamheden voor de versiering van het dorp, hen op 15 mei opriep om vooral te bidden voor het welslagen van de tocht. Daarmee bood hij ook de mensen die niet meer tot fysiek werk in staat waren, of die niet in staat waren financieel bij te dragen, de kans om volwaardig bij te dragen aan het succes van het bezoek van Onze-Lieve-Vrouw aan hun parochie: "Heden zondag 15 mei begint de voorbereidingsnovene op de genadetocht. Elke dag zal na de heilige mis een bijzonder gebed verricht worden. De tekst zal in de kerk aan de gelovigen uitgedeeld worden. De gelovigen wonen zoveel mogelijk dagelijks de mis bij. Degene die verhinderd zijn deze mis bij te wonen, worden verzocht het gebed thuis te bidden met het rozenhoedje."¹⁰⁶ In de parochie Melveren in Sint-Truiden werd de praktische organisatie van de plechtigheden en de aanpak van de versieringen toevertrouwd aan het parochiaal *Comité voor Vrijheid en Democratie*, dat in eerste instantie in het leven geroepen was om voor de katholieke doelstellingen in de schoolstrijd te strijden¹⁰⁷.

Op de slotplechtigheid in Sint-Truiden op zondag 19 juni, waar de onvermoeibare bisschop Kerkhofs weer bij aanwezig was, werd iedere parochie in de processie vertegenwoordigd door een groep rond een Mariabeeld dat uit de parochiekerk was meegenomen¹⁰⁸. Daarnaast waren er nog vijftien andere groepen. Opvallend was dat deze keer de stedelijke politie en de rijkswachbrigade ieder een groep in de processie vormden. De optocht bestond uit groepen van (1) de stedelijke politie van Sint-Truiden, (2) de ruitersclub van Sint-Truiden, (3) de misdienaars van de Sint-Gangulfusparochie (4) de chirojongens van Sint-Truiden, (5) de scouts van Sint-Truiden, (6) de Katholieke Studentenactie of KSA, (7) de chiro meisjes van Sint-Truiden, (8) de gidsen van Sint-Truiden, (9) de Vrouwelijke Katholieke Studerende Jeugd of VKSJ, (10) de Vrouwelijke Katholieke Burgers Middenstand Jeugd of VKBMJ, (11) de Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd of VKAJ, (12) de Congregatie van Onze-Lieve-Vrouw, (13) de Minderbroeders en Redemptoristen van Sint-Truiden die het beeld van de Maagd der Armen droegen, (14) de vlaggendragers van de katholieke organisaties in het dekenaat en (15) de

¹⁰⁵ *Het Belang van Limburg*, 5 mei 1955.

¹⁰⁶ HASSELT, Rijksarchief, Archief van de parochie Gelinden. Overdracht 2020, nr. 2 (*Ons Parochieblad Gelinden*, 1955).

¹⁰⁷ *Het kerkklokje van Melveren*, 1955, 8-15 mei.

¹⁰⁸ HASSELT, Rijksarchief, Archief van de parochie Gelinden. Overdracht 2020, nr. 2 (*Ons Parochieblad Gelinden*, 1955).

rijksnachtwachtbrigade van Sint-Truiden. Deken Deneys wijdde het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw toe, waarna burgemeester Scheepers ook de stad aan haar toewijdde¹⁰⁹.

Bij de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Sint-Truiden.¹¹⁰

¹⁰⁹ *Het Belang van Limburg*, 19 juni 1955; *De Tram*, 25 juni 1955.

¹¹⁰ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

De Mariabeelden uit de parochiekerken van het dekenaat Sint-Truiden.¹¹¹

Een week later, op zondag 26 juni, werd het beeld naar de parochie Mielen-boven-Aalst in het dekenaat Gingelom gebracht. Met meer inzet en goede moed dan verstand van zaken was men in Mielen-boven-Aalst in mei begonnen met de bouw van een Banneuxkapel. Hoewel het bouwwerkje nog niet af was, vond de bisschop het een goed idee om de bijna voltooide kapel met de nodige plechtigheid in te wijden¹¹². De drieduizend dennen waarmee de parochianen van Mielen hun dorp in een nieuw Banneux hadden herschapen deden gauw vergeten dat de kapel nog niet af was¹¹³. In Corswarem, waar het beeld van 9 tot 10 juli te gast was, was de kapel wel tijdig af geraakt. De bisschop vaardigde vicaris-generaal Mamendier af om haar in te wijden¹¹⁴.

Op zondag 17 juli werd de tocht door het dekenaat in Gingelom afgesloten met de traditionele toewijding van het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw. Iedere parochie van het dekenaat nam met een

¹¹¹ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht, 1951-1955*.

¹¹² *Het Belang van Limburg*, 12 juni 1955.

¹¹³ *Het Belang van Limburg*, 25 juni 1955.

¹¹⁴ *Het Belang van Limburg*, 11 juli 1955.

praalwagen deel aan de stoet die door het dorp trok. De bisschop liet zich voor deze gelegenheid vervangen door zijn ambtsgeenoot, de uit Herk-de-Stad afkomstige norbertijn en voormalige bisschop in Denemarken Ludolfus Jozef Brems, die zijn emeritaat doorbracht in het Brabantse Testelt¹¹⁵.

In het dekenaat Gingelom.¹¹⁶

Nog een week later, op zondag 24 juli, begon de laatste etappe van de genadetocht met een autostoet van Gingelom naar de parochie Halveweg in Zonhoven in het dekenaat Hasselt. In Sint-Lambrechts-Herk, waar het beeld van 16 tot 18 augustus was, werd op zondag 21 augustus een Mariaspel opgevoerd, waarin de verschijningen in Banneux nagespeeld werden. De opbrengst van de voorstellingen moest helpen om de materialen aan te schaffen om een Banneuxkapel te bouwen¹¹⁷.

Op 29 augustus werd het beeld door de parochianen van Godsheide in Hasselt overgedragen aan de Sint-Quintinusparochie. Daar stond het beeld telkens een dag in de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in de kapel van de Clarissen en in de Minderbroederskerk, voordat het op de avond van 1 september naar de parochiekerk gedragen werd. Tijdens de laatste week van de genadetocht werden de hospitalen, het bejaardentehuis en de scholen met het beeld bezocht. Tot slot werden op vrijdag 2 september tijdens

¹¹⁵ *Het Belang van Limburg*, 21 juli 1955.

¹¹⁶ LEUVEN, Archief van de Vlaamse Montfortanen, *Documentatie over de genadetocht*, 1951-1955.

¹¹⁷ *Het Belang van Limburg*, 20 augustus 1955.

een plechtigheid op het Leopoldplein de stad Hasselt en de provincie Limburg aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd. Op zondag 4 september vond daar de slotplechtigheid van de genadetocht plaats. De bisschop, die die dag weerhouden was in Koekelberg, waar de Nationale hulde van de gezinnen en de opvoeders doorging, liet zich vertegenwoordigen door vicaris-generaal Kesters¹¹⁸.

Nu de genadetocht voorbij was, stond het vast dat het beeld dat gedurende vijf jaren door Limburg gereisd had, in de provincie moest blijven. Op 8 september werd het van Hasselt naar Genk gebracht, waar de Montfortanen in de jaren daarvoor een klooster met een aan Onze-Lieve-Vrouw van Banneux toegewijde kapel gebouwd hadden. Na een plechtigheid in de Genkse Sint-Martinuskerk, die geleid werd door monseigneur Broeckx, de voorman van het Limburgse ACV en senator, werd het beeld naar de kapel van de Montfortanen gebracht. Het staat daar nu nog. De historiek van het beeld is nog door weinigen gekend, maar de noveenkaarsen die bij het beeld branden getuigen van de devotie voor de Maagd der Armen die 65 jaar na de tocht nog op bescheiden schaal voortleeft.

3.2 *Succesfactoren van de genadetocht*

De begeleiders van de genadetocht bezochten over een periode van vijf jaren driehonderd parochies, boden in evenveel parochies mensen die slecht te been waren de gelegenheid weer eens onder de mensen te komen en naar de kerk te gaan, organiseerden in al die parochies een kinderzegen voor de allerkleinsten, nodigden onderwijzers en onderwijzeressen in al die parochies uit zich te bezinnen over hun rol in de pastoraal, bezochten scholen, hospitalen en kazernes, trokken daarbij over zowat alle bewoonde wegen in Limburg, organiseerden gedurende vijfhonderd nachten druk bijgewoonde aanbidding van het Heilig Sacrament, en overtuigden honderdduizenden Limburgers om in actie te schieten om van het bezoek van de genadetocht aan hun parochie iets bijzonders te maken. Hun boodschap kan samengevat worden als *Geef je over aan de liefde van Onze-Lieve-Vrouw, die zich in 1933 in ons bisdom aan een arm kind bekend gemaakt heeft als degene die het lijden komt verlichten, als de Maagd der Armen en als Vrouwe van alle Volkeren, vertrouw je zorgen aan haar toe en wees zeker dat zij voor jou ten beste zal spreken bij haar Zoon*. Los van wat je van die boodschap vindt, kan je er niet naast kijken dat zij met die boodschap hun doelgroep bereikten in een mate die voordien ongezien was en die nadien niet meer geëvenaard werd. In een tijd waarin ondanks de inzet van honderden vrijwilligers in hun parochies vragen gesteld worden bij het resultaat van al die inzet, lijkt het een goed idee om uit te zoeken wat de succesfactoren van de genadetocht waren.

Wij doen dat aan de hand van de zeven uitdagingen die Matthias Sellmann schetst in *Parochie van de toekomst*, en die 65 jaren na het einde van de genadetocht door de voorzitter van het Interdiocesaan

¹¹⁸ *Het Belang van Limburg*, 3 en 9 september 1955.

Pastoraal Beraad gepresenteerd worden als “verrassend nieuw”¹¹⁹. Voor iedere uitdaging die Sellmann noemt wordt nagegaan of dat ook een aandachtspunt was voor de organisatoren van de genadetocht, en hoe zij dat zeventig jaar geleden aanpakten.

De eerste uitdaging voor een succesvolle parochie situeert zich volgens Sellmann op het vlak van haar *werkveld*. Een parochie moet een breed werkveld hebben, met een groot aantal deelorganisaties, zodat mensen met uiteenlopende interesses en talenten zich kunnen engageren.

De organisatoren van de genadetocht riepen in de parochies die zij bezochten iedereen op mee te helpen aan de voorbereiding van het bezoek en om deel te nemen aan de activiteiten tijdens het bezoek. Zij lieten in iedere parochie de mensen vrij om zich daarvoor per straat, per wijk of met de hele parochie te organiseren. Iedere straat of wijk waar een initiatief van de grond kwam om gezamenlijk de versiering aan te pakken, ieder initiatief van autobezitters om het vervoer van de zieken te organiseren, of ieder gezelschap dat besloot te zorgen voor de collecte, kan beschouwd worden als een deelorganisatie. De veelheid van taken bracht vanzelf met zich mee dat allerlei dingen georganiseerd moesten worden, waarbij mensen met verschillende talenten en verschillende interesses nodig waren.

De tweede uitdaging situeert Sellmann op het vlak van *werving* en opvang van geïnteresseerden. Een parochie moet efficiënte wervingstechnieken gebruiken. Sellmann geeft het inzetten van *lead-customers* als voorbeeld. Voorts is het belangrijk dat de parochie de mensen die zij werft verschillende mogelijkheden biedt voor persoonlijke geloofsontwikkeling.

Het feit dat gouverneur Roppe prominent aanwezig was op de eerste avond van de genadetocht in Kanne op 1 mei 1951, is naast een aanwijzing voor zijn devotie voor Onze-Lieve-Vrouw, ook een goed voorbeeld van het inschakelen van een *lead-user* of *lead-customer*. De aanwezigheid van de bisschop bij het begin en bij het afsluiten van het bezoek aan ieder dekenaat, zorgde wellicht ook voor extra belangstelling van de gelovigen. De rol die toebedeeld werd aan groepen mijnwerkers of andere arbeiders in werkkledij was een duidelijke boodschap naar de arbeiders. Ook burgemeesters, katholieke parlementairen en andere voormannen van de katholieke zuil die destijds een voorbeeldfunctie vervulden werden duidelijk ingezet.

Het programma van de genadetocht bevatte een gevarieerd aanbod, waarin plaats was voor verschillende manieren om zijn geloof of zijn devotie voor Maria te beleven. Wie dat graag in stilte deed kon terecht in de gelezen missen, in de kerk tijdens de uurtjes die voorzien waren voor persoonlijk gebed bij het beeld, bij een van de preken of in de aanbidding van het Heilig Sacrament. Wie het feestelijk karakter van de passage van de genadetocht op prijs stelde kon deelnemen aan de

¹¹⁹ M. SELLMANN, *Parochie van de toekomst*, p. 11-12.

plechtige missen en aan de processies, of kon zich uitleven in de feestelijke decoratie van het dorp en van de kerk. Voorts waren er in het programma specifieke onderdelen opgenomen voor specifieke groepen, zoals de mis voor de zieken, de zegen van de moeders en hun kleine kinderen of de toewijding van de scholen aan Onze-Lieve-Vrouw.

Een derde vereiste voor een succesvolle parochie heeft te maken met *participatie*. Wil een parochie succesvol zijn, dan moet zij volgens Sellmann geïnteresseerden verschillende mogelijkheden bieden om zich te engageren, en dat zowel in praktisch werk als in de besluitvorming.

De organisatoren van de genadetocht deden op grote schaal beroep op het engagement van de mensen uit de parochies die zij bezochten. Men kon zich op verschillende manieren engageren. Er moest gecollecteerd worden voor de financiering van de uitbouw van het heiligdom in Banneux, voor de versieringen in de kerk en van de straten, de versieringen moesten gemaakt worden, op sommige plaatsen werden naar aanleiding van de komst van de genadetocht kapelletjes gebouwd, de programmabrochures moesten opgesteld, gedrukt en verspreid worden, de paters moesten gehuisvest en gevoed worden, de kaarsen voor de kaarsenprocessie moesten verdeeld worden. Zelfs wie graag met zijn auto reed kon bijdragen aan het succes van de tocht door bij een van de autokaravanen aan te sluiten of door een zieke of bejaarde naar de kerk te voeren en weer naar huis te brengen. Wie graag een leidende rol opnam kon zijn organisatorisch talent inzetten bij de coördinatie van de activiteiten in de eigen parochie. Anderen kregen een rol bij het omleiden van het verkeer tijdens de processies of bij het in goede banen leiden van de massamanifestaties.

De vierde voorwaarde voor het succes van een parochie heeft te maken met de *professionaliteit* die zij en haar medewerkers uitstralen. De parochie moet sterk leiderschap en organisatorische kwaliteit bieden.

De strategische leiding van de genadetocht lag in handen van de bisschop en zijn naaste medewerkers. De praktische leiding was in handen van pater Vossen, die zich tijdens de vijf jaren die de tocht duurde een sterk leider toonde. Van op het moment dat het beeld in een parochie aankwam, bij de overdracht ervan door de ene parochie aan de andere, trad hij naar voren als de leider van de genadetocht. Hij hield de voornaamste toespraken en hij leidde de voornaamste diensten. Hij werd ook als zodanig erkend door de parochiegeestelijken en in de pers.

Het succes van de genadetocht, het feit dat in iedere parochie alles tijdig klaar was, het feit dat het drukke schema keer op keer afgewerkt werd, duidt op het organisatietalent van de ploeg van pater Vossen. Op een overtuigende wijze wisten zij hun eigen werk te coördineren met het werk van de mensen in de parochies die zij bezochten, die telkens andere talenten en interesses hadden. De flexibiliteit van de paters werd zichtbaar in het feit dat zij hun schema telkens weer in een strikt

tijdschema van 24, 48 of uitzonderlijk 72 uren wisten af te werken, ongeacht de omstandigheden. Bij die veranderlijke omstandigheden kan gedacht worden aan het weer: was het zonnig en warm of regende het stevig ?, maar ook aan de uitgestrektheid van de parochie, de houding van de pastoor en zijn kapelaans tegenover het initiatief, de houding van de parochianen, of het verschil tussen de mensen in landbouwersdorpen die in grote mate op het ritme van de seizoenen leefden, en parochies waar de meeste mannen in fabrieken werkten.

De vijfde parameter is de kwaliteit van de *communicatie*. Een succesvolle parochie voert een actief beleid naar de media, is eerlijk over haar doelstellingen en strategieën, en staat open voor samenwerking met andere organisaties.

De organisatoren van de genadetocht voerden een actief communicatie- en mediabeleid, dat zij aanpasten aan hun publiek. De parochiegeestelijkheid was vrij hiërarchisch georganiseerd, met dekens, pastoors en kapelaans. De paters communiceerden via de dekens met de pastoors van de parochies die zij gingen bezoeken. De pastoors werden door hun deken ingelicht over de dagen waarop de genadetocht hun parochie zou aandoen en over wat er van hen verwacht werd.

Om vervolgens de parochianen op te roepen om deel te nemen aan de activiteiten rond de tocht, bezochten de paters de parochies. Twee weken voordat de genadetocht in een parochie aankwam, kwam één van de begeleidende paters in de zondagsmis preken over de Maagd der Armen en de genadetocht. Aansluitend werden gebedskaartjes uitgedeeld met een gebed ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux en een gebed voor het welslagen van de tocht. Vanaf het moment dat gelovigen zelf gingen bidden voor het welslagen van de genadetocht, was het niet langer de tocht *van de paters*, maar *hun* tocht. Tot slot werden de parochianen opgeroepen om Onze-Lieve-Vrouw een warm welkom te bereiden. Devotie, gezonde geldingsdrang en de wil om beter te doen dan de omliggende dorpen deden de rest. Waar dat kon ijverden de paters ervoor dat de parochies naar aanleiding van het bezoek van de Maagd der Armen een eigen programmabrochure voor die dagen lieten drukken en verspreiden.

Voorts wisten de paters de genadetocht permanent onder de aandacht te houden van de plaatselijke verslaggevers van *Het Belang van Limburg*. Die krant had destijds al veel aandacht voor berichtgeving over plaatselijk nieuws, iets waarin de aankondiging van het programma en achteraf een verslag van de passage van de tocht in ieder dorp perfect paste. Jaarlijks werden er ook enkele artikels over het verloop en de resultaten van de genadetocht gepubliceerd in *Middelares en Koningin* en in *O.L.V.-Banneux*.

Belangrijk is ook dat de paters zelf zich gedurende hun verblijf in iedere parochie bereikbaar opstelden.

De paters werkten zoveel mogelijk samen met de plaatselijke verenigingen. Wanneer dat nodig was, waren zij ook bereid zich aan te passen aan de wensen van hun publiek. Het feit dat al na een maand plaats gemaakt werd voor de actieve deelname van muziekmaatschappijen, illustreert dat de paters bereid waren hun eigen overtuigingen bij te stellen als dat bijdroeg aan het succes van de tocht. In de parochies waar er een vereniging bestond die deskundigheid had op het vlak van mobilisatie en organisatie, zoals het *Comité voor Vrijheid en Democratie* in Melveren, werd die ook ingeschakeld. In 1952 en 1953 werd de tocht zo geregeld dat het beeld op 1 mei in de gemeente was waar het ACW en de KAJ hun jaarlijkse 1-meibedevoort hielden.

Andere organisaties waarmee permanent samengewerkt werd, waren de kloosters die de paters huisvestten, de kloosters waar het beeld tijdens de herfst- en winterperiode bleef staan, de organisatie voor schipperspastoraal, de directies van de havens en van de bezochte fabrieken en de politiediensten.

Een zesde kenmerk van een succesvolle parochie is volgens Sellmann dat zij haar leden mogelijkheden biedt voor hun *persoonlijke ontwikkeling*. In de mate dat het hier gaat om het aanbieden van een keuze aan waardevolle en authentieke manieren van geloofsbeleving lijkt dit op de derde voorwaarde: het aanbieden van mogelijkheden tot participatie aan mensen met verschillende voorkeuren.

De zes Montfortanen boden hun publiek een gamma van mogelijkheden om uiting te geven aan zijn geloof en devotie, aangepast aan verschillende doelgroepen. Voor iedere doelgroep verduidelijkten zij het belang van hun bijdrage aan een betere wereld. Aan de jonge moeders verduidelijkten zij het belang van het moederschap voor het realiseren van een christelijk Limburg. Werkgevers en arbeiders, landbouwers, onderwijzers en religieuzen, jeugdleiders en -leidsters, priesters, schoolkinderen en studenten, artsen en verpleegsters, zelfs zieken en ouderlingen kregen te horen hoe belangrijk de bijdrage was die zij leverden aan de toekomst van katholiek Limburg. Voor sommigen lag dat in het voorzien in een eerlijke broodwinning, anderen droegen zorg voor de gezondheid van medemensen of voor het onderwijs. Studenten kregen te horen hoe belangrijk het was dat zij dankzij hun studie later als gevormde christenen hun rol in de maatschappij zouden kunnen opnemen. Ouderlingen en zieken werden verzekerd van het effect van hun gebed of van het offer van hun lijden. Iedere maatschappelijke groep kreeg te horen hoe belangrijk haar bijdrage aan de christelijke Limburgse maatschappij wel was, en dat het ieders plicht was zich daarin verder te bekwamen.

Het zevende aandachtspunt van Sellmann en het *Zentrum für Angewandte Pastoralforschung* is het belang van *innovatie*. Een succesvolle parochie voert een beleid van permanente innovatie en

verbetering, waarin alle processen, diensten en medewerkers permanent geëvalueerd en bijgestuurd worden.

Vanaf het begin kozen de organisatoren ervoor de modernste toen beschikbare technologie in te zetten. Op de eerste dag werd gebruik gemaakt van een krachtige geluidsinstallatie om het gebed op de boot waarmee het beeld naar Limburg gevaren werd tot op de oevers van de Maas en het kanaal te laten weerklinken. De inzet van de geluidswagen is een ander voorbeeld van het gebruik van moderne technologie.

Heel de tocht was een leerproces voor de equipe die haar organiseerde. Hierboven werd al aangegeven hoe van plaats tot plaats verschillende omstandigheden de paters verplichtten vlot te schakelen. Een kaarsenprocessie op een winderige en regenachtige avond in een uitgestrekte parochie in het noorden van de provincie zal ongetwijfeld een andere aanpak gevraagd hebben dan in een kleine Haspengouwse parochie op een warme avond na een zonnige dag. De jonge Montfortanen waren in staat met een helder doel voor ogen hun werkwijze bij te stellen als dat nodig was en hulp uit onverwachte hoek te aanvaarden.

Tijdens de tocht vonden de organisatoren ook steeds nieuwe mogelijkheden om nieuwe groepen bij de genadetocht te betrekken: mijnwerkers, automobilisten, de electriciens van Interelectra, schippers, werkgevers, arbeiders, onderwijzers, dienstplichtige militairen, fietsers, ruiters, ...

BESLUIT: OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN?

Het feit dat het ondertussen 70 tot 65 jaren geleden is dat de genadetocht over de Limburgse wegen trok, verhindert soms een helder zicht op de strategieën die de organisatoren toepasten. Het is immers niet vanzelfsprekend om in ondertussen vergeelde programmabrochures en bros geworden kranten uit de jaren '50 het gebruik van moderne communicatietechnieken te herkennen. Het ligt niet voor de hand om in het inschakelen van ondertussen ter ziele gegane verenigingen samenwerking met succesvolle organisaties te zien.

Toch is het duidelijk dat de organisatoren van de genadetocht bewust of onbewust gebruik maakten van de strategieën die ook in het boek van Sellmann uitgewerkt worden. Een eerste conclusie is dan ook dat deze strategieën helemaal niet nieuw zijn. Zij zijn ook niet alleen geldig voor de toekomst. Zij zijn van alle tijden. Het feit dat ze in 2021 in katholieke context als een nieuwigheid gepresenteerd worden maakt pijnlijk duidelijk dat niet alle mensen die in katholiek Vlaanderen een verantwoordelijke functie bekleden nog weten hoe je als organisatie succesvol kan zijn. Blijkbaar moet je dat ook niet weten om in een verantwoordelijke functie aangesteld te worden. Dat is dramatisch.

Je kan je ook afvragen in hoeverre deze strategieën toegepast worden door alle organisaties die succesvol bezig zijn. Stelt niet iedere succesvolle organisatie zich open voor mensen die zich op verschillende manieren willen inzetten? Is niet iedere succesvolle organisatie op zoek naar tijdelijke of structurele samenwerking met andere organisaties als dat er toe kan leiden dat meer mensen betrokken geraken met de eigen doelstellingen? Is niet iedere succesvolle organisatie in staat onderscheid te maken tussen haar wezenlijke doelstelling en de concrete werkwijze waarlangs zij die wil bereiken, en vervolgens ook bereid om die werkwijze aan te passen als blijkt dat daardoor haar wezenlijke doelstelling beter gerealiseerd kan worden? Sellmanns strategieën zijn niet alleen een succesformule voor alle tijden, maar zij gelden ook voor veel maatschappelijke terreinen. Niet alleen kerkelijke organisaties, maar ook culturele verenigingen, sportverenigingen, welzijnsorganisaties, scholen en anderen doen er hun voordeel mee. Als het inderdaad zo is dat deze strategieën niet meer in de gereedschapskoffer van iedere Vlaamse katholieke organisatie liggen, dan verdient het aanbeveling op korte termijn in een tweede druk van het boek van Sellmann ze voorzien. Liefst in een nieuwe vertaling.

Tot slot nog dit: het voorbeeld van de paters Bosmans, Frans, Franssen, Klijs, Smeets en Vossen toont aan dat er niet slechts zeven uitdagingen zijn om van een initiatief een succes te maken. Zij beschikten immers over nog een belangrijk troef. Hun team bestond uit jonge, sterke en slimme mensen, die geloofden in het project waaraan zij werkten en die bereid waren daarvoor hard te werken en veel op te offeren, zonder iets terug te verlangen. In menige tekst uit die tijd wordt beschreven hoe hard de paters wel werkten en hoe zij zichzelf op het tweede plan plaatsten na Onze-Lieve-Vrouw. Het feit dat twee van hen ondanks hun jeugdige leeftijd omwille van vermoeidheid moesten afhaken zegt genoeg over de inspanningen die zij leverden. Zij deden ook hun best om steeds voor ogen te houden

en te verduidelijken dat zij niet hun boodschap kwamen brengen, maar dat de genadetocht het verhikel was waarvan Maria gebruik maakte om haar boodschap van Banneux tot bij de mensen thuis te brengen.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN
FACULTEIT THEOLOGIE EN RELIGIEWETENSCHAPPEN

Rombout Nijssen

heeft de methodische oefeningen bij het opleidingsonderdeel **A04A7B Scriptie 2** met succes afgelegd en is bijgevolg geslaagd voor de onderwijsleeractiviteit A04A9a Methodische oefeningen.

Dr. A. Vanspauwen

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'A. Vanspauwen', is written over a faint, circular official stamp.

Prof. Dr. Dries Vanysacker
Coördinator

Academiejaar 2020-2021

Dit document dient mee ingebonden te worden bij de scriptie (na het besluit).

Originaliteitsverklaring

Faculteit Theologie en Religiewetenschappen

KU Leuven

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

Bespreek in de loop van het redactieproces van het werkstuk dit document en de thematiek van plagiaat met uw (co-)promotor of eventueel met de ombudspersoon.

Ik verklaar hierbij

- dat op correcte wijze wordt verwezen naar alle bronnen – ook internetbronnen – opgenomen in voetnoten en bibliografie van voorliggend werkstuk.
- dat op correcte wijze wordt verwezen naar alle bronnen van geparafraseerde teksten opgenomen in voetnoten en bibliografie van voorliggend werkstuk.
- dat voorliggend werkstuk volledig eigen werk is en nergens gebaseerd is op materiaal uit externe bronnen waarnaar niet wordt verwezen (daarbij het werk van andere studenten of professionele instanties inbegrepen).
- dat voorliggend werkstuk nergens elders eerder werd neergelegd met het oog op het behalen van een academisch studiecertificaat en nooit in dezelfde vorm.
- dat ik de universitaire definitie van plagiaat zoals opgenomen in de *Richtlijnen voor het schrijven van scripties, masterproeven en proefschriften* heb gelezen en begrepen. Deze definitie luidt:
“Plagiaat is een vorm van examenfraude die bestaat uit elke overname zonder adequate bronvermelding van het werk (ideeën, teksten, structuren, beelden, plannen, ...) van anderen, op identieke wijze of onder licht gewijzigde vorm. Voor de toepassing van dit reglement wordt de overname van eigen werk zonder bronvermelding als examenfraude beschouwd”.
- dat ik de facultaire aanbevelingen om plagiaat te vermijden zoals die aan bod komen in de *Richtlijnen voor het schrijven van scripties, masterproeven en proefschriften* heb gelezen, begrepen en toegepast.
- dat ik kennis heb genomen van de facultaire en universitaire sancties toegepast in geval plagiaat wordt vastgesteld (zie art. 84-86 in het *Onderwijs- en Examenreglement*).
- dat ik me er bewust van ben dat inspanningen zullen worden geleverd om in het werkstuk eventuele vindplaatsen van plagiaat aan het licht te brengen en dat de universiteit daarvoor gebruik maakt van gespecialiseerde software voor plagiaatdetectie zoals Turn-it-In.

Dit formulier moet worden ingevuld, ondertekend en voorzien van datum. Het is verplicht een ondertekend origineel op te nemen in elk van de definitieve, ingebonden versies van het werkstuk die worden ingediend op het onderwijs- en studentensecretariaat (voor proefschriften: onderzoekssecretariaat) voor de verdediging.

Naam en voornaam.....	NIJSEN ROMBOUT
Titel van het werkstuk.....	NIEUWE WIJN? DE ZEVEN UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMSTBESTEN DIT PAROCHIE EN DE PASTORALE STRATEGIEEN
Handtekening	Indiendatum
	26 mei 2021